

SAL 3

EJMAR 76

1944

HIZÊRAN - TÎRMEH

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

TELÉFON: 12—29

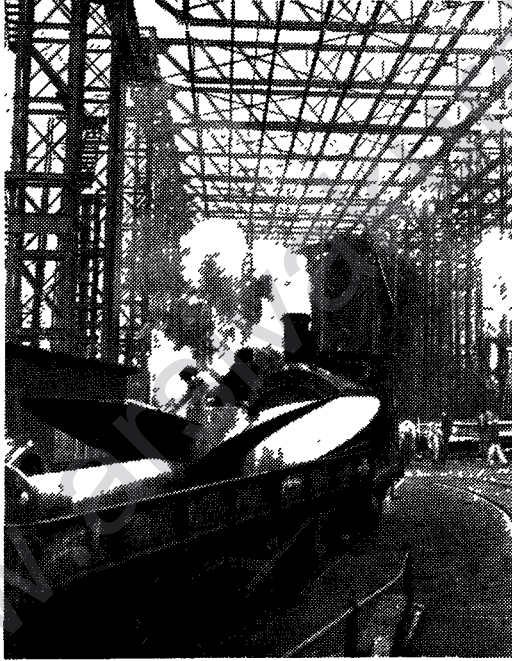
ANNEE 3

NUMÉRO 26

1944

JUN - JUILLET

RONAHÎ

Perwaneyên vaporan bi rêhesinê ji fabrikê diqihêsinin benderê.

ÇAPXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1944

DI VÊ HEJMARÊ DE

Eliyê Bi-tenê	Çirokbêj
Hisênê Emin	Çegerxwîn
Nêçîra Hirç û koviyan	Evdîrehman Elî Ünîs
Bihar
Hinek ji Henek	Yarîker
Mîrovê bi pênc navan	Qadîrê Ferman
Selahedîn	Osman Sebrî
Ji ber sendûqê	Smaînê Serhedî
Napolyon	Osman Sebrî
Hindik Rindik	Xeberguhêz
Jinên Esker	Silêmanê Ferho
Reza Taze	Qedri-Can
Zozan	Jandar Mirzango
Frengî	Smaînê Serhedî
Bêzar Bûm	Bekîr Omer Yehya
Kûsî û rovi	H. Hişyar
Balafir	Xwediyê Ronahiyê
Mîrî û paswan	Xelilê Genco
Serbestî	Dilkulê Doskî

Çiroka Kurdmançî:

Eliyê Bitenê

Ev çirok ji me re torina mala Eleedin begî, keça Hecî Mûsa begê rehmetî, Qemer xanimê gotiye. Xwedê wê bi zarowên wê re berxurdan bikît.

Eliyê Bi tenê mêrekî cesûr bû. Li halê dinyayê dinihêrt û digot; heya ez dinyayê ava nekîm nazwicim. Da rê û çû, ket dinyayê da bibîne çi heye, çi nîne.

Pir çû hindik çû; rojekê giha welatekî. Xanî lê hene lê însan tê de nînin. Xelkê terka xaniyê xwe daye û bi çolê ketine. Golek jî di wî welatî de heye. Li golê ejdiharek heye, derdikeve xelkê dixwe. Du sêka dixwe ên mayî direvin.

Eliyê Bitenê li ber wê golê rûdine. Ejdi-har destê sibê derdikeve. Elî wî dukuje.

Elî radibe li serê çiyê agirekî mezin vedit-xîne. Xelk agir dibîne û têne ser. Dibînin ko ejdi-har kuştine. kirine perçe perçe.

Elî gote wan êdf netirsîn, min ejdi-har kuştîye, werin di welatê xwe de rûnin. Xelk hatin û di welatê xwe de rûniştin. Elî çû. Deng bi Eliyê bitenê ket.

Elî bi rê de dimeşe; dît du xort vane tèn. Go, xortino hon bi kû da terin. Wan go, me navê Eliyê bitenê bihîstîye, em lê digerin.

Go, hon Eliyê Bitenê bibînin honê çî bikin. Gotin, emê bibin birayê wî. Go, ez im Eliyê bitenê. Bûn brayê wî û bi hev ra mşîyan. Yek ji wan xewas, ê din sternas e.

Pir çûn, hindik çûn gihastin gundekî. A'ayek tê de heye; pir giran e, pir zengîn e. Marekî mezin di xaniyê wî de ye; ji tîrsa

wî nikare rakeve. Kes jî nikare wî bikujê.

Axa bihîst Eliyê Bitenê hatiye gundê wî, şand anî ba xwe, Go, fîsal salek e, ez têr xew nakim. Îşev li cem min be ez hinekî rakevim.

Elî go bila be, rabû êvarê birakî xwe şand balê. Ji êvarê de li bendê ma heya xewa wî hat. Birayê din çû balê. Ew jî hat Elî bi xwe çû balê. Elî sekinî heta destê sibê. Axa û jina xwe di nav cîha de raketî ne.

Nihêrî mar ji dîwar derket; sûrê xwe avêtê, mar bû du perçe. Çaxê mar kuşt dilopeke xwîna wî pejiqî eniya axê. Elî go, heye ko gava hişyar bû bitirse. Dil kir wê xwîne bi serê sûrê xwe hilîne. Axa çavê xwe vekir dît, Elî sûrê xwê hilaniye û li ser serê wî sekiniye. Go, dilê wî ketiye jina min, dike min bikuje.

Elî mar avêti bû bin-text. Axa ew ne dît, gote Elî, tu here, birayê xwe ji min re bişîne.

Ji birayê wî re go, birayê we xain e, hon nikarin wî bikujin? Hon çiqasî mal bixwazin, bidime we.

Gotin, hetanî ko ew hişyar e, em nikarin wî bikujin, lê gava raket em dikarin wî bikujin. Lê mîna axayê ko kûçikê xwe kuşt û poşman bû em ditirsîn tu jî p.şman bibî.

Axa go, dê hikayeta kûçikê axê ji min re bibêjin.

Gotin: Axayek hebû; kûçikek bixwedî dikir. Kûçik cem axê gelek bi qîmet bû. Rojekê axa çû nêçîrê. Du sê xizmet' ar jî pê ra. Axa tî bû; go xizmetkaran herin ji min re avê peyda bikin. Çûn, avek, ji dûr dîtî û jê re anîn. Axa dema dikir avê vexwe kûçik li tasê xist û av rijand.

Axê go, herin ji min ra dîsa ji vê avê bînin. Xizmetkar çûn av anîn. Kûçik dîsa lêxist û av rijand. Axa hingî qehîrî, lêxist kûçik kuşt, çaxê kuşt li ber ket.

Go xizmetkaran, de min bibin wê avê pêş min bikin. We ev av ji kû anî.

Çûn ser avê. Axa nihêrî li avê heywanekî mirî heye û genî bûye. Dona wî heliaye û avêtiye ser avê. Av jehr e. Yek jê vexwe wê bimire. Axa poşman bû, lê çî fêde »

Axa gote wan, baş e, hon li cem min bin, salekê bila Elî here. Ew man Eliyê bi tenê bi tena xwe çû.

Elî pir çû hindik çû gihaste gundekî. Roj jî, rojekê Înê ye. Gund vala ye, herkes bihuriyê mala xwe û derî li xwe girtiye. Elî çû li deriyan kuta û ji xwedîyan pîrsî, go ev çî

halé we ye. Xelkê got, niha yek wê bê û wê derkeve minarê û bang bide. Dengê wî hew-qas qebe û bilind e ko ew deng bi gubê kê ket ewê di cih da wê ker bibe.

Eli deng ne kir; çû li ber deriyê minarê û li bendê sekini. Gava mêrik hat û dikir hilkişe ser minarê hema bi sînga wî girt û got ê: Tu bi kû da terf?

Mêrik lê vegerand û got: Ev der ne ciyê wî ye ko em herin nava hev, ciyê gulaşê hemama tari ye.

Mêrik ji ber deriyê minarê vegriya bi aliki de çû; Eli ji li deriyên xelkê da û gote wan, deriyê xwe vekin, mela çû, tu talûke ji ne maye. Bi tenê hemama tari pêş min bikin.

Xelkê hemam şant da. Eli berê xwe da hemamê. Ji dûr ve dû û dûmanekê xuya dikir; dÛyekî reş û tarî, qey ji kana qirê derdiket. Mitrov ne diwêrf nizingî wê bibe. Eli ber pê çû û ket hundirê hemamê. Di nav hemamê de tu av nîne, hema hilmek e, radibe û dike tari. Eli go, vaye ez hatim, ka tu kani?

Mêrik di nav dûmanê de xuya kir; çûn nava hev, gulaş girtin. Midêki hevûdin gerandin; dikirin ko kês li hev binin. Dawiyê Eli mêrik avêt erdê, şurê xwe kişand ko serê wî jêke. Mêrik bext xwest û pêsiira xwe vekir û got: Eli binê ez qîz im.

Eli çi bibine, sînga qîzekê ye, ne kê m ne zêde; hema ji ser rabû û got-ê: Ji min re tewbe bike ko ji niha û pê de tu xirabiya xelkê neki. Keçikê tewbe kir û çû.

Xelkê gund ji sêdeqa serê Eli re qurban şerjê dikirin.

..

Eli ji wî gundî jî rabû û dîsa bi çolê ket. Pir çû hindik çû gihaste mêrgekê. Ciyekî çayîr û çîman, gul, nêrgîz û lalê û her çêşit çiçek tê de ne. Di nav wan re riyek dibore, şopê dewar û insanan lê hene; lê tukesê destê xwe ne daye giya an gulekê. Eli di dilê xwe de digot, «divêt di wî îşî de hikmetek hebê, ka ez binerim çi ye» Eli li ser wê mêrgê rûnişt û li bendê ma.

Karwanekî bazirganan jê ve xuya kir. Karwanvaniyan serê hespên xwe girti bûn; li hespên xwe didan û ne dihiştin ko devê xwe bidin giya û kulilkên. Eli ber pê çû û got: Rêwinino bisekinin.

Karwanvani sekinin. Eli gote wan: Ma hon çire wisa dikin; dewarên xwe vekin, hespên xwe biçêrinin, hon ji rahet bibin; sibe bi riya xwe de herin. Ma çi li we qewimiye?

Wan go: Ji bo Xwedê, em di bextê de

ne, berde em herin. Tu nizant heke me ew vekirin çi ecêb li serê me digere. Heke me hespê xwe berda û giyayek ji vê solinê hate qetandin wextê em digelin qeraşa behirê; em tu tiştî nabinin, hema te dit hespê me pey hev dikevin avê û tê de winda dibin. Ev mêrgekê çift e; dibên seyrangeha keçê periyên e.

Eli go, li Xwedê û li min, hema hon rûnin û xwe vekin, ez Eliyê Bitenê me.

Gava wisa bihiştin ehilê karwên hespên xwe vekirin û rûniştin. Bû sibe bazirgana bar kir; Eli ji pê re. Gava gihastin golê Eli gote wan, ji min re hespeki bigurinin û çermê wî bikin eyar.

Bazirgana eyare çêkerin, dan Eli, xatir ji hev xwestin û di riya xwe de çûn. Eli pif kire eyarê xwe, ew berda avê, lê siwar bû û çû. Pir çû, hindik çû gihaste qeraşa din. Di koşkek e, dora wê bax in, bejçe ne. Eyarê xwe di nav gulbinan de veşart û ket hundirê koşkê. Koşkeke mezin, bist, si ode tê de hene. Heryek bi rengê raxistî, balgihine etlas û qedife. Oda mezinê malê ji xuya ye. Tê de kulinek heye; Eli ket-ê û xwe veşart.

Midêyek borî, kevokî hatin, danin penceran, pûrtên xwe ji xwe kirin, bûn pişkî insan. Ew keçperî bûn.

Xanima wan hat, di oda xwe de rûnişt. Ên mayî cêriyên wê ne. Ew jî hatin di dora wê de sekinin; ji xanima xwe gotin: Ya xanima me, ciyê ko em diçûn-ê û me lê seyran dikir ji destê me çaye.

Xanimê got: Ma çire?

Cêriyan; Eliki bi tenê heye, bi nav û deng e, hemî cihên xerab çêdike û dixwaze zilmê ji dinyayê hiltne. Di dinyayê de gelek tişt çêkirine. Eli rabû hespê bazirganan berda ser mêrga me.

Xanimê go: Xwezka mi ji ew Eli bidita, ka çi mêr e, çi pehewan e?

Eli kuln vekir, dereket û got: Va me...

Xanimê gava Eli dit, dil pê ket. Got-ê: Ya Eliyê Bitenê tiwê bergav holê bi tenê bimin, ez û tu va em dibin dido. Min tu qebâl kiri tu bibi mêrê min. Tu jî min qebâl dikî ez bibim jina te.

Eli go: Li ser serê min xanim. Lê mela-yek divêt ko mara me bihire.

Yekê ji cêriyan kurkê xwe li xwe kir firt çû heta bajarêki Frengîstanê. Dit mela-yek hilkişiyaye ser minarê bang dide. Hema mela hilgirt ani ba xanima xwe. Mela mara wan birt. Mistek zêr dan-ê û mela vegerandin bajarê wî.

Mela wextê bang dida qederê saetekê li ser minarê disekini û digot, heye ko disa werin min bîbin û mistek zêr bîdin min.

Mela çend rojan li bendê sekini, gava di kes ne hatiye; rabû elam da qralê Frençistanê. Mela çiroka xwe gote qral û wextê Esmaperiyê da-yê.

Qral, ji nedî ve kete eşqa Esmaperiyê. Delal berda nav bajêr û got: Pira ko ji min re Esmaperî ani ezê bav, bira an kurê wi bikim wezîr.

Pireke şeytan rabû çû ba qral û got ê: Heke te lawê min kire wezîr ez dikarim Esmaperiyê ji te re binim. Min ji te eyarek micewher ji divê.

Tiştê ko pirê dixwest dan ê. Pir rabû micewher kirin eyarekî, lê siwar bû û berê we da koşka Esmaperiyê.

Pir çû, hindik çû, rojekê gihaşte koşkê. Nihêrî çî koşk e, bexçeyek li her e. Eyarê xwe di nav deviyekê de veşart; laçikeke spi li serê xwe kir, tizbihek giirt destê xwe û ket hundirê koşkê. Pirê gote cêriyan: Qizê min ez pireke xerîb im. Fortinê qayixa min bin av kir, ez ketim bextê we û Xwedê. Ez ji welatekî dûr im; min bikin mêvana xwe.

Cêriyan, gote xanimê. Xanimê go: Hetani ko Eliyê Bitenê ne hati bû cem me tukesî qesta me ne kir. Ev çendî û çend sal in me tu mêvan ne hewandiye. Ki zane ev pir çire hatiye. Ji lingê wê bigirin û bavêjin avê.

Di vê navê de Eli hat û bi mesela pirê hesiya. Rabû gote Esmaperiyê: Ma çî xem e, bila bimine, ewê çî bîke, qet nebe ji me re çiroka dibêjê.

Pir bû mêvana wan û ji wan re çirok digotin.

Eli hero li eyarê xwe siyar dibû, dikete behirê û ji xwe re nêçir dikir; carina masî ji digirtin. Êdî pir bû bû ji malê. Wextê Eli digû nêçirê bi xanimê re rûdinişt û her tişt digotin-ê. Rojekê got ê: Xanima min ji min zêde ye, lê ezê bibêjim. Ez dibinim tu gelek heji mêrê xwe diki û hej nizani qeweta wi di çî de ye. Îşê dinyayê belû nabe; te dit rojekê kete tengasiyê; tiwê çawan arikariya wi bikî?

Ev gotin ket serê Esmaperiyê. Evarê wextê ko Eli hate mal jina wi jê pirsî. Eli gote jina xwe: Qeweta min di şûrê min de ye. Heke şûrê mi avêtin avê ez dimirim.

Eli sibe rabû disa çû nêçirê; Esmaperiyê ji gote pirê ko qeweta mêrê wî di şûrê wî de ye. Eli nivroki ji nêçirê veçerîya, taştê xwar û raket; westiya bû.

Pirê rabû gote Esmaperiyê: Xanima min, mêrê te raketiye; tu ji rabe em dakevin bexçê, tu ji hinek bîhna xwe derîni, li wan gul û çiçeka temaşa bikî.

Esmaperiyê di daketin bexçê Pirê ji nişkekê ve got: «Min tizbiha xwe ji bir kiriye» û veçerîya koşkê; hilkişiya jor oda xanimê, rahişte şûrê Eli û ji pencerê de avête avê.

Wextê veçerîya bexçê Esmaperî li ber gulên sekini bû û li wan temaşa dikir. Pirê digot. «Ev gul mîna te ye, ew mîna Eli ye». Bi vi awayî gihaştin deviyê ko eyar lê veşarti bû.

Pir ji nişkekê ve wek hespeki veciniqî ji ber deviyê xwe da paş û gote Esmaperiyê: Ev çî ye xanima min.

Esmaperiyê xwe da pêş; li deviyê xwar bû. Devê eyar vekirî bû û micewherê tê de xuya dikirin. Esmaperiyê destê xwe dirêj kir û rahişte cewahiran. Pirê ji par re delh da û Esmaperiyê nav eyar; devê eyar girt, berda avê û lê siwar bû.

Pir çû, hindik çû gihaşte erdê qralê Frençistanê. Esker li qeraxê rêz bû bûn û li rîya pirê dipan. Şahi bi welêt ket, lawê pirê bû wezîr.

Esmaperî ket odekê û gote berdevkên qral, heke beri çil roji qral bi ser wê de çû ewê xwe bikuje.

Cêri nêrin wext dereng bûye, Eli ji xew hişyar nabe. Esmaperî jî ji bexçê venegeriyaye. Çûn lê gerîyan, ne ew e, ne ji pir e. Nihêrin kurkê Esmaperiyê di cihê xwe de ye. Gotin, heyxaw nema kare vegere.

Birayê Eli ê stêranas hergav li stêrka Eli dinihêrt û dizani ko Eli di xweşiyê de ye. Rojekê di ko stêrka wi vedimire. Rabû gote birayê xwe ê xewas: Bira, stêrka Eli dike vemire, de rabe em herin lê bigerin, ka çî lê qewimiye.

Rabûn bi rê ketin, pir çûn, hindik çûn gihaştin mêrga ko bazirgana hespê xwe lê diçêrandin. Mesela ji wan re gotin, saxlûxa Eli dan. Bazirgana îş nas kir; her tişt gotin birayê Eli. Hespek ji wan re gurandin kirin eyar. Her du bira lê siwar bûn, ketin behirê, gihaştin koska perîya.

Nihêrin Eli dirêj bûye, raketiye, bîhna wi li ber wi çikiyaye, wek mirîyan e. Cêriyan got ko ev 15-20 roj in ko Eli di vî halî de ye. Mesela pirê jî ji wan re gotin. Li şûrê wî gerîyan; wextê kalan vala ditin zanîn ko xiyanelî tê de heye û şûr avêtine avê. Eyarek dona genekê anîn, li rûyê behirê reşandin.

Zikê behirê bû bû wek neynûkekê; her hiştên tê de xuya dikirin. Xewas ket binê behirê û şûr derani.

Wextê şûr li kalan vegerandin, rih bi Eli ket. Eli hişyar bû; pev şa bûn, gili û gazindê xwe ji hev re gotin. Xwarin, vexwarin; xwe şuştin, veşuştin û wextê bû sihe, berê xwe dan oxurê, pišta xwe dan felekê; li eyarê xwe siwar bûn û ketin behirê.

Pir çûn, hindik çûn gihaştin welatê qralê Frengistanê. Bajarekî mezîn û bi depdepe. Li rex bajêr xaniyek ditin, xanikî piçûk, wek xaniyê pirê. Ji deri ve dan, silav li pirê kirin û gotin: Yadê cihê mervana heye?

Pirê go: Xwelî li serê min, mal mala mênava ye; rûyê salê reş be.

Çend pere dane destê pirê. Pir çû ji wan re zad anin. Xwarin vexwarin; cardî kêfxweşi dan pirê û jê pirsin, ka di welatê we de çi heye çi nîne.

Pirê mesela Esmaperiyê ji wan re qise kir û got ko ji wî çil rojî sih ro çûne; dehên din mane, qral dike bikeve gerdekê.

Eli gote pirê: Yadê tu rabe here cem qral, jê re bibêje ma tu çire deh rowê din li bendê biminî. Îzna min bide ez herim cem Esmaperiyê, hema îşev emê daweta te bikin.

HISÊNÊ EMÎN^[1]

*Hisênê Emîn, emînê welat
Şihra te xweş e, mizgîn û berat
Ez westiya bûm, ji rê derketim
Lingê min têla, xewa min dihat.
Ez raketi bûm, xew pir şêrin e;
Îro Bihar e, ne maye Sibat.
Te dey li min kir ji xew qevistim;
Serê xwe hilda, roja me hilat.
Tana xwe daye çiyayên bilind;
Tev tê xemilîn, çi dest û çi lat.
Rengê zêrinî xwe berda welat
Sor û zer mane bajar û kelat
Pir bi min xweş tê, dengê te ê ziz
Qêrîna piling, qebqeba ribat.
Ey xortê hêja mizgîn im li te
Xweş ber girtiye be xweyê zebat.
Damarên tehlî hêj tê de mane
Qet şêrin nabî bê ceng û civat.
Hisênê Emîn, emînê welat.
Te ne hişt razim, xewa min dihat.
Cegerxwin dîkûl seydayê xortan.
Rîya me dâr e, warê me welat.*

CEGERXWIN

[1] Hisênê Emîn di hejmara Ronahiye a 24an de ji seyda gazind dikirin. Ev şihir ji wê gazindê re bersiveke şêrin e.

Rabûn destmalek tije sêv kirin; Eli sêvek kola gustilê xwe tê de veşart.

Pirê rahişte destmalê û çû serayê. Dergêvana ew ne hişt ko bikeve hundir. Pirê da ber qira, qral pê hesiya û pîr anî cem xwe. Pirê qiseta xwe gote qral. Oral go, ma çawa mi navê, bila be. Ji xwe pîrekê ew ji min re anî, heye ko pîreke din daweta me wê bilezine.

Pir birin li ber deriyê oda xanimê. Periyê gava navê pirê bihist din bû, go: ji xwe ev tişt hemî hatine serê min, bi destê pirê. Dîsa pirê, pîreke din.

Axir pirê ew qanî kir; periyê deriyê oda xwe bi nivî vekir. Pirê destmala sêva wer kire odê. Gustilê Eli ji nav sêvê pekiya. Esmaperiyê her tişt zanî. Rabû gote pirê: Here bêje qral min qima xwe anî îşev daweta me ye. Lê şertekî min heye. Piştî dawetê divêt herkes vegere mala xwe û sê şeva û sê roja kes ji mala dernakeve.

Pirê baz da mizgînî da qral; xelata xwe bir, vegeyriya ba Eli. Qral rabû delal berda nav bajêr. Delal bang dida digot; îşev daweta qral e, piştî dawetê divêt herkes vegere mala xwe û sê rojan dernekeve derve. Ji lewra bila herkes ji niho de ji bo sê roja paşroja xwe pêk bine; çarşî; dikan di wan sê rojan de wê girti biminîn.

Xelk tev de çûn daweta qral. Dahol û zirna lêxist, jin û mêr ketin govendê. Eli û her du birayên xwe cilên pîreka li xwe kirin; bûne keçê pirê û digel diya xwe ew jî çûn daweta qral.

Nivê şevê, dawet belav bû, herkes çû mala xwe, bûk û zava bi tena xwe man. Eli bi birayê xwe ve, xwe di kulnê de veşarti bû.

Qral gote Esmaperiyê: Te çire sih rojî ez di ezabi de hiştim. Ji roja pêşin da me daweta xwe bikira ne çêtir bû. Ma hemî tu ne ji min re yî. De rabe xanima delal em herin rakevin.

Xanimê kir ko ne bihistiye û rûyê xwe jê bada. Ev carê qral hinek madê xwe kir û disa got: Ez dibinim, tu guh nadi min. Tu hêj li benda Eli yî. Eli li kû, tu li kû?

Wextê wilo go, Eli ji kulinê derket û go: Va me. ...

Qral gava çav bi Eliyê Bitenê kir hema ji tîrsa mir. Esmaperî û her sê bira terka serayê dan; pir ji bi xwe re birin, li eyarê xwe siwar bûn û vegevin koşka periyân. Eli du keçperî dan birayê xwe, wan ji daweta xwe kir.

Min çiroka xwe go ji te re; te ji ew xist çebîka xwe re.

NÊÇÎRA HIRÇ Û PEZKOVIYAN

Ezê bi nêçîra pezkoviyani dest pê bikim.

Pezkovi jî da celeb hene: mî û bizin. Lê mî ne wek miyên kedî bi dûv in. Dûvê wan destek pehn e. Mî di çiyayên asê de peyda nabin.

Kurmanc bi awayên jêrîn nêçîra pezkoviyani dikan.

Dema ko berf çiyani digire nêçîrvan helean ji dar çêdikin û bi piyên xwe ve girêdidin - ji ber ko di berfê de nexewirin - û bi dû çexera pezkoviyani diçin; heya ko wan di terezinekan an zinarekî de asê dikan û wan bi tîfîngê dikujin.

Awakî din jî nêçîra xwêrêjê ye. Li ciyê ko pir çûn û hatina pezkoviyani heye, li wan çiyani xwe dirêşînin. Dema ko pezkovi wê xwê dibînin û dixwin êdî heya dawiya wan neqede jê venabin.

Di vê de meseleyek heye. Dibêjin Mihemed begê nêçîrvan xwêrêjek hebû; tim diçû

ber û pezkoviyani dikuşt. Demekê hikûmeta tirk Mihemed beg qedere sê salan ji ejhê Botan dûr kir. Dema çû, Mîr li fîlihê xwe tenbî kir û got: «Heya ko ez bêm an bimirim tu bi pezê min ê kovî hefteyê carekê xwê bîdî û bê xwê nehêlî û çî dema ko pez hat ser xwê gazî ke û bêje; Mîr pezê te hat ser xwê» û pişt re here mal.

Piştî çend salan mîr vegeriya. Ne çû mal, çû di çepera xwe de rûnişt. Ew roj jî dema xwêrêjê ye. Fileh hat û xwê reşand, ji xwêrêjê bi dûr ket û pez hat ser xwê. File jî hingî aciz bûye gazî kir «Mîr pez hat» û pê re dijan da. Mîr ji çepera xwe li nêriyekî da û kuşt; got filehê xwe, were hilline.

Filehê reben di ci de apore bû û got; Mîr hema min bikuje.

Mîr go, te çî dijan da dîsa bêje.

File got, min ev dijan daye, hema min bikuje.

Mîr: Min tu efû kir, ji ber ko ev çend sal in, te bi ya min kiriyê û pîrsa min bi ci aniye.

Ev camêrên ha çî dikan?... dilegtzin... dixebitîn... Mirovên ko di vê klîşê de têne ditin eskerine sere ne, ji wan re mihaftzên welêt dibêjin. Ew naçin qada şer, di bajarani de dimînin û bi her awayî arîkariya şerevaniyani dikan. Lê waxlên xwe ên vala bêtêşe naborînin. Ew hemî xudan-sinhet in. Îro fabrikeyên Îngilîstanê tev de çek û aletên cengê çêdikin. Tu fabrike ne maye ko ji zarokan re lehîstokan çêkit. Ev camêrên ha bi texleyên xaniyên bombarankirî ji zarokan re lehîstokan çêdikirin.

Awakî din jî, nêçîrvan bi şev zû radi-bîn û diçin, di şergehên xwê de rûdînin û diqelîzin; qene dibesîstînin ka pezkovi li klîjan gend yanî li şergehê sekinîne. Dema ko wan dibînin xwe bi zîkxwîkî dikîştînin û lêdidin.

Nêçîra dema gera wan di dawiya Çiriya paşî de ye. Nêrî deng li pez dike. Wê demê êdî çaxê gerandina pez e. Hin derqel û dever hene ko ji bo sekinandina nêriyani, di kubarasibê de, ciyekî-êşkere ye. Nêçîrvan wê herin û di beriya şeveqê de li wir biqelîzin. Bi panzde deqîçan beriya sewgurê wê nêrî bê serkevirekî bilind û banî pez bike.

Di vî warî de, Omerê Ezêr, ji eşîra modkan, ji bavê mala

Egdo, ji gundê Délekê, pirsên jêrîn ji min re gotine.

Di ciyê Şerwan de çiyayek bi navê Sîser heye. Bi rasti jî sî serî di wî çiyayî de hene. Li wir ciyek heye, jê re deriyê Sêsarê tê gotin. Di wî derî de salê zêdeyî sî çil nêriyên fêris tèn kuştin.

Di ciyê me de dibêjin ko nêrf çend weqî bez bide, ewçend rîtil goşt dide. Pir caran hatiye gotin ko nêriyên Sêsarê heyani sê rîtil bez ji nava wan derêxistine.

Omerê Ezêr nêçîrvanekî bi nav û deng bû. Dema ko ez gihastim wî, emrê wî çû bû heştê not salan û tim karê wî nêçîra her heywanên kovî bû.

Omer digot herçî nêriyên Sîser û Dozeliyan, pîraniya wan bi qîloçên xwe tèn xesandin. Ji ber ko stiroyên wan pir dirêj dibin û li rehên batiyên wan ji paş ve dikevin û rehên wan diqusnîn û êdf tèn xesandin.

Di hin zinar û terezinan de pezkovî dikevin qul û şikeftan û ji xwe re dikin mexel û zivîng.

Dema ko nêçîrvan diçin wan ciyan ji xwe ji berê de cî nas kirine û ji reyekê an du reyan pê ve naçin wan. Hema, rê bi zîlamên bi çek asê dikin û heke mikûn be wê yek ji wan here şikeftê û pez rake. Heke çûna rê ne mikûn be, wê bi tîfîngan lêxin heya ko pez ji cî rabe.

Pir caran heye ko pez radibe û rê nakeve dest. Nêrf, hema di wan zinarên ko bi hezar mêtîrfî bilind xwe davêjin jêr û heke zinar pir bilind be pîraniya wan ji kêr dibe û heke zinar ne pir bilind be hin têne kuştin û hin difilitin.

Lê pir caran hêj nêçîrvan nagihe şikeftê pez pêjna wî dike, ji cî radibe û di rîya xwe de li nêçîrvan diqelibe û nêçîrvan bi gorî serê xwendevanan dibe.

NÊÇÎRA PEZÊ MÊŞÎNÎ — Nêçîra pezê mêtîrfî yanî ml, ew jî wek nêçîra pezê din tê kirin. Lê ml pir bi hev re digerin, wek Colekê. Dema ko nêçîrvan li wan rast tèn û bi tîfîngan bera wan didin. Ew hema li hev dizivirin û li hev du dibin kom. Heke nêçîrvan pir tivignçî be, pir ji wan dikuje.

Hêlevanî jî heye. Dema ko hêlevê bête gotin ji vê pîrsê wer dixwiye ko nêçîrvan pir ber hev dibin û diçin nêçîrê.

Ewê qederê çil pencî xort bigehin hev û di ciyê de belav bibin. Herçî tivignçî û tivignçî

BIHAR

Beheşte geşti deşt le Bihar
Le sayew neşey serwe çinara.

Kizey nêsimela kûşî sewze
Gul etri tika li mêrguzara.
Ser teweqî çiya ba aget awe
Şerme berawird bû negaxara.
Sewzeyê atife be neşeyî giya;
Ro be pê kenan wa li guftara.

Eli Newrûze rojê azadî
S' aike zalim kira be dara.
Benzaz û lence be bawe erer,
Şibhi şemale le zulfî yara.
Xwînî gûlale ti kawe îmro
Hem bû şinewe hem bûk û tara.
Dilopi awe le tûşî tawêr
La seyrê zîni dide bêzara.

Heryek dilope abite roje
Le êksê roje yek hezare.
Awazî bilbil le bû geşey da
Le ser peli çil wa le qîrara.
Ter pûşe sewzi newî resûle
Fermêzki şewnim wa le gulzara.
Lawoz û sise nêrgîzî şeşle
Le bo guli baş wa le hawara.

Bê reng û zerda be ezret gula
Giyani der çûyi wa le azara.
Perî hilwerî dûre dildari
Wa le şinewe guryan û zara.
Nesrin û wîna mixek û rehan
Dest be hel perki le başê sara.
Kase ke ase le bûni sew bûn
Nasik û nerme reng rengî xara.
Le naw da menî sewzi çiyadex
Eşairant wa le hawara.

Be hê xiyalî qesr û mosige
Ejin be xoşî le bin dewara.

genc wê di serê şikêr, rizde, zinar û seriyên bilind de bisekinin û peyayên din wê di çewrik, kortik, şîp, şîqêf, newal û mesflan de bigerin. Dema pez rabû ewên rûniştî wê lêxin.

NÊÇÎRA HIRÇAN — Li Kurîstana bakur nêçîra hirçan li awayên jêrîn çêdibe.

Eşîrek li rohelatê Sasûn û Motkan heye; jê re eşîra dimbilan tê gotin. Di beriya çil

HINEK JÎ HENEK

JI PIYAN BISEKINE: Zilamek hebû; biri bûn ko wî bi dar ve bikin. Kursiyek danî bûn ser masekê, da ko meh-kûm li ser kursî ji piyan bisekine û werfî bi stoyê wî ve

bikin.

Mehkûm wextê derket ser masê, hema çû û li ser kursî rûnişt. Celad bi erin got-ê: — Camêr rûmene, hilkiş ser kursî û ji piyan bisekine.

Mehkûm: Li min negirin, ev cara pêşin e ko min bi dar

ve dikin. Ji lewre ez bi ishlên wê nizamim.

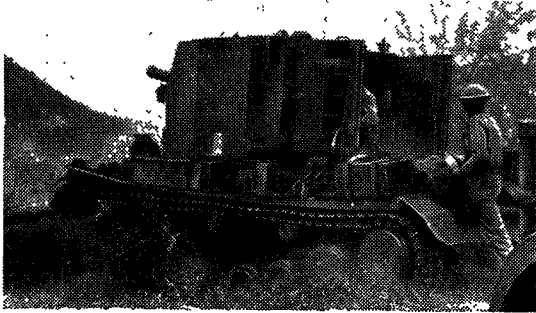
LOYD CORCÊ ŞEŞAN:

Loyd Corc serekwezîrê Îngilistanê yê berê, rojekê bi timobilê derketi bû gerê. Corc ji bajêr bi dûr keti bû; banzîna wî qediya bû û lê bû bû êvar.

Di wê çolê de qesirek hebû. Serekwezîr di dilê xwe digot, qey ew qesira lordekî ye. Ewê, şeva ywe lê biboranda. Loyd Corc li deriyê qesirê da. Xadimekî derî vekir, Loyd Corc mesela xwe jê re da zanîn û got ko dike wê şevê bibe mêvanê qesirê.

Xadim: Tiwê li kû derê bimîni, te got qey ev der mêvanxane ye. Ev der tîmarxane ye; cihê dînan e.

Loyd Corc: Ez çawan bikim camêr, banzîna min

JI QADA ŞERÊ HINDISTANÊ

salî de serekê eşîrê Fermanê Şênî bû. Min bi xwe Ferman axa dîtîye.

Ferman pir mirovekî bi goşt û gewde bû. Ji her awayî qalîn û zexim bû. Li salê zêdehî bîst hirçan ji qulên wan derdixist.

Ferman axa digot, deranîna hirçan ji qulan tişteki pir hêsantî ye. Zivistanan hirç ji qula xwe dernakevin û tim lepên xwe dadilêsin. Ji ber ko xwarina wan ew e û ax e; pir jar dibin.

Dema ko mirov diçe paşîya qulê û hinç pêjana mirovan dike, hema dibe limelima devê wê, lê deng nake. Bi her du gowên wê digirin û ji qulê dertêxin.

Heke hinek xwe tev bide jî wê di ciyekî kevirên girûz an di ciyekî gocar û xerxûle de dikişînin. Ji ber ko ji pê û lepên xwe pir aciz e; ji ber alastîyê pir taze û nazik bûne.

Çi dema ko derêxistin an di cî de dikujin an girêdidin û tînin mal; ji bo kêfa zarokan.

Ferman axa digot: Rojekê min tîvinga xwe hilanî û ez bi dehl û rêlan de, çûm neçîra dehan. Ji nişka ve min dît hirçek xwiya bû. Min tîving ji milê xwe anî xwar ko ez lêxim. Min dît hirç bi awakî zarezar û hêvî, ber bi min ve tî. Ez sekinim û min temaşa wê kir. Hema qederê deh mêtiran nîzîgî min bû û ji min re dest kir û dageriya. Ez li dû çûm. Min dît di latekê de serê xwe hilda û bi lez

li min zivirî.

Hema min tîvinga xwe da mil û serê xwe di latê ve derêxist. Va ye gurek li ser çelîyên wê ne û wan dixwe. Min li gur da. Gur ket erdê, hirçê danî serê wî û bi keviran pelaxt. Hirç ket pêşîya min û dîsan dest kir, ez li dû çûm. Hirç çû ber dareke mezîn; kevir li darê xist û gowê xwe da ser. Paşê ji darê hinek dûr bû û ji min re dest kir. Ez çûm ber darê. Dar tîj mêşhingivîna e. Niho jî li cem me mal ser kêwarmêşî ji wan mêşhingivan hene.

EVDIREHMAN ELÎ ÛNIS

ÇEND PIRSÊN KURMANCÎ: Sirûm û silûm yek in. Hin kurmanc dibên sirûm ci hin dibên silûm. Di pehnayên çîyan de hin ci hene ko her du aliyên wî newal an mesil in, navbeyna wan sirûm dimîne. Apore — Ji mirovê şay û hê ser û ber re tê gotin.

Bêvêri — Ji bêhêvî re tê gotin.

Ji pîran re zemberî jî dibêjin.

Ji kijulê xaniyan re evnate jî dibêjin.

Hin kurmanc ji daristanan re îqar dibêjin.

Ji xaniyan re axban dibêjin û ew xaniyên ko bi yek ta kêran çêdibin ji wî re zincî dibêjin.

Êrdek ji heywanê tazi re dibêjin.

Ji koç û êlan re obe jî tê gotin.

Hesîsandin û çêsisandin, her du jî celebê keşî û teftîşê ne.

Ji giyayê xurniban re kurd kawîr dibêjin.

Ji gumgumok û marmazikan re kelangîrk û keko-keko jî tê gotin.

E. E. Û.

ne maye; çi hebe ezê îşev li hire bim. Tu dizanî ez kî me; ez serkewezîrê berê Loyd Corc im.

Xadim kenî û got: Kerem bike were; ji xwe li cem me pênc zelam hene ko dibêjin em Loyd Corc in, tiwê bibîê şeşan.

A MESTIR—Du xanim di tramwayê de rûniştî bûn. Wextê bilêtçî hat, bilêtan bibire, her diwan xwe lezand û pere dan bilêtçî. Heryekê dixwest heqê bilêta hevala xwe bidit. Bilêtçî dikir ne dikir tukesî pereyê xwe bi şûn de ne digirt.

Bilêtçî bi ken gote wan: Ji kerema xwe bila heryek ji min re salên xwe bêjît, ezê heqê bilêtan ji a mezin bistînim.

Wextê bilêtçî holê got, her diwan lez da xwe û pere ji destê bilêtçî girtin.

MIROVÊ

ko pênc navên wî hebûn

Vê paşiyê polîsa Şîliyê (1) dest danî ser zilamekî, bi navê «Ramon Delavyo». Ramon li ser hesabê mîhwerê dixebitî û casûstî dikir.

Ramon di sala 1942an de bi pesaportêke spanî hati bû Şîliyê. Mêrik xudan sinhet bû. Di fena teswîrê de hin tişt dizanin. Di wextekî kurt de deng pê ket. Ramon zûka ji xwe re nas û dost peyda kiri bûn. Hêdî hêdî ketî bû hela bi civata zabitên mezin, sefir û wezîran jî.

Piştî mîdeki bi Ramon re jinikeke genimî û spehî hate ditin. Ramon digotê xelkê ko ew jinik dotmama wî ye.

Lê piştî mîdeki pîsman û dotmam ji hev veqetîyan. Herkesî bi

awakt ev veqetandin tefstir kir.

Rojekê, jinikeke spehî hate nik midrê polîsa Santiyagoyê(2). Jinikê xwe da nas kirin; navê wê Marya Delmaso bû. Jinik ji Brêzilyayê hati bû Şîliyê. Li wê derê û li Şîliyê jî jinikê di bin emîrê yekî, bi navê «Frlç von Şloben» de ji elemanan re casûstî dikir.

Jinikê gava resimê von Şloben şantî midrê polîsê da midrî di cîh de mîrik nas kir. Ew misewirê ko digot ji Spayanayê hatiye, bi xwe bû.

Lê çîre jinika ko misewir digot dotmama min e ew da bû dest. Marya delal ne dotmama Şloben lê dostika wî bû. Marya gelek hejt wî dikir û ji bo xatîrê wî casûstî dikir. Lê Şloben di Santiyagoyê de jinikeke din hebandi bû. Wezîtê Marya gelek hesiya, dexist û dil kir ko heysê jê bistîne û ew da dest.

Polîsa Şîliyê dest danî ser Şloben û dest bi tehqîqatê kir. Tehqîqatê da zanin ko Şloben di vî şerî de di welatên Franse, Spanye û Brêzilyayê de li ser hesabê hikûmeta xwe casûstî kiriye û çar caran navê xwe guhartiye. Bi vî awayî û bi yê xwe bû bû xwediyê pênc navan. Lê zîyaneta ko bi dostika xwe kir her tiştên wî dane der û Şloben kete hepsê.

Hewayê bi sêvekê Adem ji bihuştê derexisti bû; Marya delal jî ji ber ko Şloben nema sêvên wê dixwarin ew xiste hepsê.

QADIRÊ FERMA

[1] Şîlî cimhûriyeteke Emêrika nîro ye.

[2] Payitextê Şîliyê.

Bergehek ji xebata tersxaneyên Îngîlistanê. Îngîlîz û emêrikantî di tersxaneyên xwe de xebateke zor dixebitîn. Ji alîkî cenkeştîyan jî aliyê din vaporenê barkêş çêdikin. Ji ber ko çi esker çi çek û postat ji cihine dîr têne qada şerê Ewropayê.

DÎROKA JÎNA SELAHEDÎN

4

ŞERÊ XAÇPAREZAN

Ji bo şerê xaçparêzan biçûk û mezin, hêja û bêrê gelek sebeb hatine nişandan. Ji ber ko daxistina van şeran bi destê papa hatiye pê, bi tenê sebebên ko xwe digehînin papa emê bidin ber çavên xwandevanan.

Di babeliskên navîn da halê Ewropayê gelekî bişûn da ma bû. Çiqas ko teesiba dînî gelek bû jî, xelkê jî dîn tiştek ne dizanîn. Her tişt bi navê dîn dibûn; lê dîn jî wan tiştan fî dûr bû, wekî halê îslaman ê doh, an îro jî. Wê gavê hefsarê dîn di destê papa û keşeyan da; yê xelkê jî di destên began, mîrek û qiralan da bû. Hele ên pêşin bi navê dîn xwîna xelkê dimêlîn û miqederata wan girti bûn dest xwe, ên paşin bi destê zorê xwe digilhandine wê yekê. Liingê li Ewropayê, van her du qiwetên han (peyayên dîn û ên zorê) ji ber dubendiyê berfî dabûn çelsiyê. Ji vî xelkê han ra dawîyeke malkambax ji çavine dûrbîn ne dihate veşartin.

Peyayên dîn bi navên katolîk û ortodoks bû bûn du bendan. Katolîkan xwe bi dêra Romayê digirtin ko mezinê wan papa bû. Herçî ortodoksan xwe bi dêra rohelatê

va girêda bûn ko mezinatiya vê dêrê bi dest imperatorê Qustantaniyê da bû. Ev dubendîya ko berfî îslamiyetê di nav mesîhiyan da hati bû pê, di babeliskên navîn da gîha bû warekî bê hevî ko xelkên van her du mezheban bi çavekî neyarîfî li hev dinêrin.

Herçî peyayên zorê, (beg û mîrek û qiral), wek eşîrên me kurdan berfî sî salî, ji şer û lêdan, kûştin û talankirinê pê va tiştek ji jînê ne dizanîn. Heke di hemî Ewropayê da du qiral ji hev ra yar ne ma bûn, teqez ji mîrekên di bin destê qiralekî da jî, duduyên jî hev xweş tine bûn. Ji xwe xelkê di ber destên wan da, wek mîletên di bin destê osmaniyan da, mîna keriyên dewar nezan û ji hemî heqên insanî bê par bûn.

Di wî deraxî da bû ko piştî qels bûna xîlafeta Ebasiyan, hikûmeta Selçoqiyan sînorê xwe ê roavayê gîhandî bû ber paytexta imperatoriya rohe at Qustantaniyê û ew tehdîd dikir. Çiqas ko berfî wê demê Emewî û Ebasiyan jî xwe gîhandî bûn wî sînorî û heya çav da bûn vekîrîna Stanbolê jî, lê hîngê bi qasî wê demê dubavî di navbira mesîhiyan da xurt ne bû bû û çavê qeyser ne tirsîya bû. Ji bo ko bikarîbûna xwe li ber hîngên Selçoqiyan bigirtana, li pêş imperatorê Oustantaniyê rîyeke bi tenê hebû ko ew jî yek bûna her du dêran, dêrên rohelat û roava. Li ser vê, imperator ji papa ra nivîsî û arîkariya wî xwast.

Erê, papa kêseke holê di xwe va derbas ne dikir; lê xelkê Ewropayê ko ji hev ra bû bûn neyar jî zû zû ne dibûn destekî. Wê gavê hin hicacên mesîhiyan ko çû bûn Qudsê bi destê hin îslam hati bûn kuştin. Heye ko îslaman ehda ko pêxemberê wan dabû mesîhiyan ji bîra kiri bûn. Papa jî vê kira îslaman a bêrê destkewtî bû. Li ser destê keşeyê bi nav û deng keşe Pitris bi navê dîn û vekîrîna erdê miqedes, xelkê Ewropayê li îslaman hêvot. Heke bi vê hincetê berê şehsiwarên Ewropayê bidana erdê miqedes, êdî tu tîrsa imperatorê Qustantaniyê ne dîman. Selçoqî jî tevî îslamên din wê tîketana derdê parastina erdê miqedes da biketana.

Kese Pitris ko di nav xelkê Ewropayê da bi zanîn, jîrfî, jêhatî bûn û xweşpeyviya xwe hati bû nasîn, di vê rê da bû destê papa. Ji bo ko di nav qiral û mîrekên mesîhiyan da yekîtiyekê bîne pê, herçiya ko îslaman ne kiri bû jî, wî ew diêxiste derê wan û pê gunehê wan mezinîr nişan didan. Ji bo pêkanîna vê yekîtiyê herçiya ko mikûn bû kir. Ji xwe merkeza papa a di nav mesîhiyan da guhê

xelkê bê diwarzî ji gotinên keşe Pitris ra vedikir.

Papa ji bo pêkanîna vê daxwaza xwe a mezin, tenê bi hêvotina wî keşeyê fêris têr ne dikir. Çi gava kês diketê guhên mesîhiyan bi şîretên xwe ên dîls jî tijî dikir û agirê rik û tolê ji nuh va di sînga wan da vêdixist. Ji xelkê ra dida zanîn ko çi kesê ji bo xilas kirina erdê miqedes ji destê îslaman here şer, dê hemî gunehên wî efû bike.

Di wî warî da gotinên ko papa kirine û gotarên ko gotine gelekin. Bi tenê ji bo serwextkirina xwandevanan emê çend hevokan ji wan gotoran derbasî vir bikin:

« Gelf mesîhiyan! heya fro we bê sebeb bi hev ra şer dikir. Hişyar bin, fro ji bo we îya şerekî bi rastî vedibe. Berê we bi şerên xwe şerên hevdfî diçand, fro herin wî şerî di riya xelas kirina welatê miqedes da bi îslaman ra bikin.

« Hûnê ko heya vê demê rêwiyên riya neqenc bûn û we bê fesadî û xirabiyê tişteke ne dikir, divê hûn dest bavêjin benê dîn û hemî heyîna xwe di wê rê da bidin xebitan-din; da ko hikari bin bigihin xêra Xwedê.

« Heke hûn serdest bûn, dê bibin xwe-di-yê welatê rohelat û xêratên wî. Na gava hûn bindest bibin û li rex gora Mesîh bimirin, teqez Xwedê we ji bîra nake û her yek ji we dê bigehe merteba weliyan.

« Eve, roja ko hûn mêraniya xwe bidin nişandan. Cihê ko hûn hevdfî bikujin, herin destên xwe bi xwîna îslamên kafîr bişon. . . »

Dema papa dibîne ko gotinên wî cih girtin û guhdar bi gîrî kirin, hînga destê xwe vedigire û dibêje:

« Sipas ji Xwedê ra, ew kesên ko berê leşkerê şeytên bûn niha bûn leşkerê Xwedê. Gelf guhadaran! gava Xuda Îsa arîkariyê ji we dixwaze, bi şûn da me nînin û li mala xwe rûmenin. Bê mesîhiyên ko li erdê miqedes zelû û bindest bûne tişteki me ramin û bê navê Qudsê û giri-yê wê tişteki me bihîsin. Qenc bînin bîra xwe ko Mesîh gotiye: (Çi kesê ji min pirtir ji dê û bavên xwe hez bike ew ne li min e. Lê ê ko ji bo min bav û dê, jin û zarok, mal û welatê xwe biterikîne dê bigehê xêrat û ceneta Xwedê) . . . »

Herçî beg û mîrek û qiral, tevî ko bi girêkeke xurt bi dîn va ne e girêdayî bûn jî, şîretên papa şopek mezin li ser wan hiştî bû. Ev şopa han ne ji mêldariya wan a ji papa ra û ne ji minêkariya çûyîna gaziya Mesîh û mesîhiyan bû. Lê ji bo şerîne nuh û vekirina welatine ava û fireh dikari bûn ji sergermiya xelkên xwe destkewî bibûna. Bi wî awayî

şerê ko îslaman çend caran xwastî bû têxin nîvêka Ewropayê, wan dê bixista nîvêka welatê îslaman û erdê miqedes. Piştî ko dîne îslamê rabû bû, çend caran dirêjî Ewropayê kiri bûn! . . Ma ne lazim bû ko şehsiwarên Me-îh ji carê ji bo parastina gora wî, dirêjî m'rxasên Mihemed bikin?. Ev yeka han ji ramaneke dîni pirtir sergermiyêke mêranî bû; diviya bû bikirana û kirin jî. . .

Bi van û hin sebebên din bû ko hemî dilbihewesên şer tevî dîndarên sergerm, bi fit û hêvotina papa, di bin serekiya gelek qiral û mîrekan da berê xwe dane Asiyayê; da ko di riya gora Mesîh da şerê îslaman bikin.

Siltan Melîkşahê Selçoqî çû rehma Xwedê u peyayên malbata wî, wek ên hemî malbatên siltan û melîkên wê çaxê, li ser parva-kirina wêlet keti bûn gewriya hev û qels bû bûn. Ji xwe hikûmeta îslaman a ko bikari bûna welat ji êrişeke holê mezin biparastana bû bû pir keriyên û dev aveti bûn hinavên hev. Di wê demê da bû ko cerdê xaçparêzan ê mezin gîha Asiyayê û tê da lingê xwe bi cih kir. Bî şelpa pêşîn ra çar bajarên çak xistine dest xwe ko ev in: Riha, Entakiya, Terablûs û Qudîs.

Di gava standina wan bajaran da heke dora waq xurt kiri bûna û bi xelkê bindest û binecî ra bû bûna yar, heye ko hemî erdê di navbera wan bajaran da bi rihef vekirana û her tê da bimana. Lê çavê hemî serekên xaçparêzan li qiraliya Qudsê bû û destê leşkerê wan ji a kê m û ne qenc qut ne dibûn. Roj tine bû ko bi kirên xwe ên kirêt can û dilê bindestiyên xwe ne şewitandana. Ji bel van sebebên siba xwe ne ramîyan û bajarên vekirî, xurt ne kirin. Gava Emadedîne Zengî di sala 1144 an da dirêjî Rihayê kir, di vekirina wê da diwarzî ne dit. Piştî ve kirina Rihayê ser hêla xaçparêzan keti bû destê îslaman û hêla bakûr ji wan hati bû standin.

Piştî Emadedîn, kurê wî Mehmûd Nûredîn Zengî jî, berê Heleb û paşê Şam vekir û bi ser welatê xwe va berdan. Şerekî dirêj ne çû ko bi destên Şêrgûh û birazi-yê wî Selahedîn Misir jî ji dest Fatimîyan bi derket ko nivroyê erdê miqedes jî kete dest neyarên xaçparêzan. Tevayiya Sûriyayê û hinek jî ji Felestîne kete dest Nûredîn Zengî û hikûmeta mesîhiyan a Qudsê kete nav hesareke tebfî. Di dema selteneta Selahedîn da piştî gelek şerên xwînrêj zora xaçparêzan çû û di sala 1193 an da bi tifaqa Riçarê dilşer Selahedîn pinikekî biçûk ji doraliyê Qudsê ji mesîhiyan ra hişt û dawiya mayî ji Felestîne bi ser welatê xwe va berda.

Piştî mirina Selahedîn bi demekî dirêj, disa xaçparêz rabûn ser linga û xwestin erdê ko Selahedîn ji wan standî bi sùn da vegehrîn. Lê êdî Ewropa bi şandina leşker û gaziyên westî bû. Piştî ko heviya vekirina welatîne nuh ne çû serî, nema kesî dixwast ji bo dilxweşiya papa, an gora Mesîh here bimire. Nemaze neyariya Selahedîn a bi rûmet rika îslaman di dilê Ewropiyan da bi derxisti bû. Xaçparêzên di erdê miqedes da bi tenê ji ne dikarî xwe li ber xeliffeyên Selahedîn bigirin. Dema çav dane vekirina erdê dora xwe, di sala 1291 an da Melîk el Eşref bi carekê erdê miqedes vekir û riça xaçparêzan jê hilkişand.

Erdê, çiças ko [Selahedîn bi jîrî û jêhatî bûn, mêranî û himeteke nadîde îslamên di hevda ketî kirin yek û serê xaçparêzên di erdê miqedes da nizim kir ji; gelek-kêmasiyên ko di wan da bi derketî rîya li pêş Selahedîn rast, zendên wî xurt û şûrê wî tûj kirin. Berî her tiştî mîrekên li Ewropayê bi der diketin û berên xwe didan erdê miqedes; gotina wan li ser mezinatiyê ne dibû yek ko bi vê yekê qels diketin.

A dudiyên, leşkerê ko bi wan mîrekan ra dihat, piraniya wan ne peyayên şer û rûmetê; lê sêwlek û pêxasên bê kar û xebat bûn. Ev celeb mirov hati bûn ko li Asiyayê bîrîkên xwe ên vala dagirin, ne ji şehsiwarên (şevaliyê) ewropiyan bûn. Ji ber vê yekê rê û rêzanê şerevaniyan ne dizanî û herçiya jê dihatin bi xelkên bîndest û binecî dikirin. Bi vê, rikeke mezin êxistin dilê bineciyan ko di her cihî da arîkar ji bo Selahedîn peyda dibûn.

A sisiyan, serekên xaçparêzan di gerandina rê û doliwa welêt da pir xwe bi dest jinên xwe va berda bûn. Vê yekê ji hilweşîna himê ko bi xwîna serkerên mesîhiyan hati bû ava kirin pir lezand.

Erdêkî ko mezin û gerîndeyên wî ji hev ra ne rast bin û her gav bin lingên hev bikolin, pir ecêb e ko bîndest nebe. Ji vê pêva, ew sêwlek û pêxasên ko di nav leşkerên xaçparêzan da ewçend zîlm û zînat li xelkên bîndest û binecî dikirin ko mesîhiyên bi rastî ji ber van kiran va fihêtkar dibûn. Ma çawan îslamên ko dibûn armanca wê zînata malkambax dê ne bûna destekî û şerê van neyarên din û welêt ne kirana?!..

Di vî warî da kitêba (tarîx el mîerfîn) dibêje: «Heke dîrokniyîs û nivîsevanan ji bel benkêşî û terefdariyê çavên xwe ji kirên xaçparêzan ên bêrê ra ne girtana û her tişt rasterê binivîsandana, diviya bû bigotana: Rezîliyên ko xaçparêzan di erdê miqedes da dikirin, sebeba wenda kirina welatê ko vekirî bûn».

Çiças ko xelkê Ewropayê di vê rê da gelek xwîn rijand û pir mal da der û dawî ji erdê miqedes bi derketin ji; ev şerên han ji bo wî xelkî bê fêde ne man. Bê şik tîkiliya xelkê Ewropayê bi îslaman ra gelek tişt bi wan dane hîn kirin. Heke ne ew şerana bûna, pir mikûn bû ko beya îro ji Ewropayê nikari bûna xwe ji teesiba dîni bifilîandana û hinde pêş da biçûyana... Dawiya rijandina vê xwînê bû ko xelkê Ewropayê hîdî hîdî gihande serbestiya ramanê. Ew serbestiya ko di bafelska bîstan da Ewropa kir qiblegaha cihanê.

Pir ecêb e, ev şerên ko papa ji bo xurt kirina nifûza xwe daxisti bûn, dawî bûn sebeba şikestina nifûza wî. Gihê ko dixwast ortodoksan ji giharê rake û herê alema mesîhiyan bide dera Romayê bi tenê; piştî van şeran çawan xelkê vebûn û mezheba protistan ji bi derket ko bi çeman xwîn di navbera xelkê Ewropayê da hate rijandin û du parên xelkê dane pê mezheba Lûter û şagirtên wî.

OSMAN SEBRÎ

Lokomotive ji tîpekî nû. Ev lokomotivê welê hatye çekirin ko ba reya wê nabirî û sirheta wê kêmtî nakit.

JI BER SENDÛQA XANIMÉ

*Ji cerida emêrikani «New-yok Herald Tribune»
hatiyê wergerandin.*

Di nizingî nîvgirava Îtalyayê de, li hemberê Napoliyê giraveke piçûk û netu heye. Lê di wî şerî de wê giravê hin ehemiyet girti bûn. Talyanan tê de tersxaneke lezbotan danî bû[1].

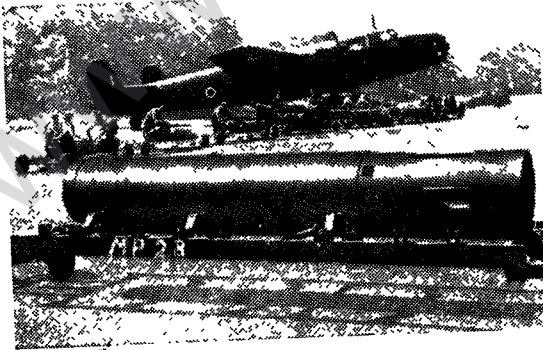
Wextê talyan teslîm bûn, eleman ketin giravê tersxane û heçî avahiyên fabrîke; lexem kirin û telên teqandinê, di bin behirê re gihandin beja pêşmeqebil. Da ko heke inglîz û emêrikanî ketin ê, giravê berhewa bikin. Tê de çend nobetdar û ji bo ko talyan bêbextiyê nekin, emîralek talyanî jî digel jina wî hiştin.

Sondxwarî pê hesiya bûn. Rojekê behriya sondxwariyan emîrek girti bû. Li gora wî emîrî lezboteke emêrikanî çend kumandosên britanî, dizîka bibirana giravê û wan telên lexeman dê bibirana. Bivê nevê nobetdarên elemanî dê bikuştana û emîralê talyanî jî digel jina wî wê xelas bikirana.

Lezbotê di cihêkî nependî de lenger avêti bû. Peyayên kumandos xwe ne dilezandin. Piştî roavê hatin û ketin lezbotê. Pênc zilam bûn; her pênc jî bejinkurt û bêfesal, diman hemalên ko li ber deriyên stasyonên rêhesinê disekin. Hêdî hêdî dimeşiyân, westiyayî xuya dikirin, qey lingên wan ne dihate ber wan. Kirasine singvekîrî û pantorîne kurt li wan bûn. Herçî silehên wan jî şejderbine kevnare û ji kêrîne fêris dibatîn pê.

Te digot qey ji nêzan xelas bû bûn. Rûniştin ne rûniştin hema çend tasên çayê bi qetine nan bi ser xwe de kirin.

Wextê ko dinya bi temamî bû tarî lezbot bi rê ket. Dengê motoran bi aletine xweser

Bombavêjêke britanî di warghê de ji bomban bar dîkin.

ker kiri bûn. Li ser pira lezbotê, qayixê qewçûk ya ko kumandos lê siwar biwana, nepixandî, hâzîr xuya dikir, topçî li ber topên xwe rûniştî bûn.

Beriya nivê şeyê bi hindikî, qeretûxa giravê xuya kir. Lezbotê nizingî lê kir û sekinî. Kumandos hilkişiyân ser pira vaporê. Keptan gote wan: Honê telan bibirin, nobetdaran bikujin û heke ji we hat, emîral û jina wî jî bi xwe re bînin. Ji bo wî îşî çiqas wext jî we re divêtin.

Serekê kumandosan got: Îşê saetekê

Keptan: Ma ne gelek e?

Kumandos: Ne ji ber birîna telan û knştina nobetdaran; lê ji ber jina emîrê. Jinik nizane ko em tèn, heta hûr-mûrên xwe bide hev...

Li ser van gotinan, kumandosan qayixa xwe daxistin behirê, lê siwar bûn û berê xwe dan giravê.

Keptan û deryavan bi dûrebûnan li giravê hûr dibûn. Giravê tarî dikir. Di midyê saetekê de tu deng jê ne hat û tu ronahî jî lê xuya ne kir.

Saet temam bû; kumandosan xuya ne kir. Ji giravê jî tu deng ne dihat. Ma kumandos hati bûn girtin. Welê biwa diviya bû dengê tîfing û şejderban bihata bihîstin. Ma dibe ko li ber xwe nedin...

Keptan çavên wî li saetê, ev tişt texmîn dikirin. Ji wextê binavkirî 75 deqîqe borî bûn. Li rûyê behirê tişteki rêş kir. Gelo ew kî bûn; dost, dijmin. Topçiyân xwe da topên xwe. Deng li wan kirin. Kumandos bi xwe bûn. Jinikeke hûr û emîralekî ji-xwe-hejkîrî bi ûnîformeke zêrhelî bi wan re bûn.

Jinik û emîral û sisê ji kumandosan hilkişiyân ser vaporê, serek û kumandosekî jî nû ve berê xwe dan giravê.

Keptan pirsî: We îşê xwe bire serî?

— Belê, li şûna heff, heşt nobetdar hebûn.

— We tu hêsîr ne girtin?

— No...

Keptan li kêrên tazî nihêrt; sor dikirin.

Keptan dîsan pirsî: Ma çire ev her du vegiriyân giravê.

— Sendûqa xanimê gelekî mezin bû. Sendûqeke kevin û giran; di qayixê de bi me re bi cih ne dibû...».

SMAINÊ SERHEDÎ

[1] Lezbotî qayixine bi motor in û li behirê [gelek bi lez digin.]

DÎ ROKA

JINA NAPOLYON

— 10 —

HEPSA NAPOLYON

Di wê demê da hin bûyerên ko li Parisê bû bûn her tişt ser û bin kirin. Berê wê hingê Robîspiyêr, Mara û Dantûn bi hev ra li Parisê hikim û dikirin. Ji ber ko hikmê van her sê mirovan bi tirs û çavşikêrandin, zilm û zinat ji sfnorê eqil û qanûnê bi derketî bû; fransizan bi tewiz ji vî hikmî ra digotin « hikmê sê Xudanan ». Gava xwîn ket çavên her sê Xudanan, bi kuştina xelkê têr ne kirin û dest avêtine hev ji. Berê Robîspiyêr bi arskariya Dantûn Mara kuşt û paşê hevalê xwe Dantûn ji êxiste pê wî û bi tenê ma. Fransizên ko ji bo cimbûriyetê ewçend xwîna xwe erzan kiri bû hefsarê hikim di destê zalimekî wekî robîspiyêr bi tenê da ne dihiştin. Ji xwe ev Xudane ko bi tenê li ser hikim ma bû, her ji bo mayîna xwe ji berê pir pirtir xwîn dirijand. Paşê xelkê Parisê lê rabûn ew ji kuştin û xwe ji kêra celat xilas kirin. Xelk ji bi serê Robîspiyêr tenê ne sekîni û çiqas hevalên wî lehûn girtin avêtine hepsê û hidî hidî şandine ber kêra celat. Napolyon û birayê xwe Lûsyon ji di wê navê da hati bûn girtin û keti bûn hepsê.

Bi tiştên holê rihê Napolyon ê xurt qels ne dibû. Dengê xwe dighande hikûmeta nuh û xebatên xwe ên di riya welêt da dane ber çavên wê. Çi çare, di demeke holê ko dengê kêra celat dengê tu keson ne didan bihiştin da, ên ko bi hevaliya Robîspiyêr hati bûn nasîn, an salixdan bê piştîmêr û arkar ji mirinê ne dihiştin. Di wê gavê da yar û piştîmêrê Napolyon jûno dest avête keleka wî a binav û rast kir. Jûno li pêş hikûmetê û xelkê da zanîn ko Napolyon rojekê ji rojan ne hevalê Robîspiyêr bû û gava xwestin ji xwe ra bikin arkar û bînin Parisê jî, qebûl ne kir. Li ser vê şehdeyîya han, piştî ko tiştêk di nav ewraqên Napolyon da ne diitin berdan û dîsa vegeftî ser firqa xwe û şerê Nemsayê.

Gava Napolyon gîha eniya şer û ser firqa xwe, xwest ji hikûmetê ra bide zanîn ko bi berdana wî qencî bi xwe kiriye. Ji lewre çaxa ghaştê nav leşker dirêjî nemsewiyan kir, ew jî çeperên wan rakirî û serdestî wan bû. Ev serdestî bû ko riya ajotina ser deştên Îtalya

bakur ji leşkerê Franseyê ra vekir.

Hingê hikûmeta Parisê bi qasî ko xebata xebatkeran teqdir bikira ne e dûrbîn bû. Çi he ko di ber mêraniya Napolyon va dilê wî geş bikira, rabû ji eniya Îtalya şande êrdîma Lavandê; da ko şerê serxwerabûyan bike. Nopolyonê ko topavêj bû, diviya bû li pêş neyarekî xurt şer bike, ne bi çetayên beradayî ra. Ji vê pêva xurtiya ko li pêş çeteyan rave bikira jê ra ne dibû navekî çak. Lê gava serdestî neyaran bibûya, hemî xelkê Franseyê dê bibihista. Li ser vê ramanê ev karê ko hikûmetê sipartiyê qebûl ne kir û bi bihaneya nexweşiyê terka karê xwe e nuh da û çû mala xwe. Hikûmetê jî ji ber vê serhişkîya wî va meaşê wî birî û nedayê. Bi vî awayî zîvariye jî nuh va himbêza xwe ji malbata Bonapart ra vekir.

Bi derxistina Napolyon Ji leşkeriyê

Di wê demê da koma hikûmetê hat guhartin û komeke nuh hate ser hikim. Vê yekê hêvîyek êxist dilê Napolyon, ji bo ko careke din vegeftînin ser karê wî, berê xwe da Parisê. Lê hêviya ko kirî vala bi der ket û daxwaza wî ne hate cih. Di wî deraxî da, ji bo pêkaniya leşkerêkî nîzami çak siltanê tirkan hin qumandarên jêhatî ji hikûmeta Franseyê

xwasti bû. Gava Napolyon ji xebata welatê xwe bêhevî bû, xwest ko here welatê, rohelatê, heye ko li wir ji xwe ra navekî çak bikira û himê serbilindiyekê ji xwe ra danîna. Vêcar ji bo vê daxwaznameyek berpêyî hikûmetê kir. Ji ber ko heryekî bixwasta biçe Tirkîyê diviya bû hikûmet li dosiyeya wî binêre. Di vê navê da li dosiyeya Napolyon ji hati bû nihêrtin. Dosiya wî genêralê biçûk ji mixalefet û serhişkiyan tije bû. Çiqas car bi destûr çû bû Korsikayê, bi qasî rojên destûrê jî zêde bi ser va ma bû. Dawiya paşin karê ko jê ra hati bû dayîn qebûl ne kiri bû. Herwekî ne xwasti be serê xwe ji rêzanên leşkeriyê ra nizim bike, tev bê nizamî û serhişkî bû. Heçko hikûmetê ji nuh va ev kêmasî diditîn, bê ko bişînin Tirkîyê, navê wî jî ji deftera qumandaran bi derxistin.

Piştî ko Napolyon hate Parîsê û serekî dirêj di nav bera hevî û diltengiyê da derbas kir, dawî jî her tiştî bê imîd di cihê xwe da rûnişt. Di vê demê da tengiya ko Napolyon ditiye nayê bîra tu kesî. Ji bo ko xwandevan serwest bibin divê em guh bidin gotîna wî. Gava li girava Sent-Hêlêne bû ji hevalên dora xwe ra çîroka van rojên reş holê gotiye:

« Hîngê ez wekî hemî kesên ko zîvarî bêhna wan diçikîne û rîya ramanê li berwenda dike, jîn li stoyê min bû bû barekî giran. Bi ser da reşbelemek ji diya min hat, çêla belengazî û destengiya xwe dikir. Tevî ko meaşê min hati bû birîn, di berîka min da jî ji riyalekî pê va tiştik ne ma bû. Êdî hevîya min ji her tiştî hate birîn. Lingên min bê hemd ez berve çem dajotim. Çiqas ko bi çav min, xwe kuştin ne camêrî bû jî, min nema

dikari bû kirasê bextereşî û zîvariye li ser cendekê xwe bihişt. Her min diwast xwe bavêjim avê û ji hemî derd û kulan bifilitim. Di navbera min û vê kirê da tu neşma bû ko hew min dit yekî di pa ra ez himbêz kirim û navê min hilda. Min berê xwe dayê ko hevalêkî min ê dibistanê ye. Ev heval jî kurên malmezînan fransîzan bû û tevî hemî xortên malmezînan welat berda bû; lê carcaran ji bo dîtina diya xwe a pîr dihat Parîsê.

Herwekî wî hevalî fêla (niyet) di dilê min da li ser çavê min xwandi be, bi dilgermî ji min pirsî:

— Çi li te qewimiye? .. Tu li min mêze nakî, herwekî tu bi dîtina min ne fîdixweş î .. Tu wekî dînan li mirov dînihêriye; wek ên ko dixwazin xwe bikuşînin! ..

Heçko a di dilê min da zani be; êdî min jî rastî jê veneşart û halê xwe û destengiya ko tevî malbata xwe ketimê giştik jê ra got. Hîn gotîna min dawî ne bati bû ko camêr kembera xwe vekir da min û got:

— Eve şeş hezar riyal ji te ra. Îro ez ne hewceyî wan im; pê kêmasiyên xwe û malbatê pêk bîne.

Bi wan peran ez û malbat jî tengiyê derketin. Pîr neçû dawîya destengiyê hat. Ew hevalê camêr careke din min ne dit. Dema ez bûm împerator û kêsa vegeandîna qenciya wî kete min, hînga min şande pê wî û anî cem xwe. Bi zor min şeş hezar riyal pê da qebûl kirin, ew û birayê wî jî xistin yek wezîfeyên bilind.

OSMAN SEBRÎ

Di qada şerê Îtalyayê de balafirên elemanî ên xerabûyî. Li dûvê batafirekê xaça Hitler a serîbadayî xuya dike.

HINDIK RINDIK

ZIMANË ÇIVIKAN: Mihemed Evdilminhim, gundîkî sûdanî, xwediye deh zarokan, terka gundê xwe da bû û çû bu çolê; di bin daran re holîkek çêkiri bû û tê de dijî. Mihemed bi tenê zarowên xwe ên piçûk bi xwe re biri bûn; ên mezin li gund ma bûn.

Mihemed mirovekî bêmad û mirûzdayî bû; bi zarowên xwe re xeber ne dida. Bi roj di çolê de digeriya, êvarê qûtê zarowên xwe tanî, dida wan û di xew re diçû. Li ser darên ko bi ser holîkê de diketin bi hezaran çivîk hebûn.

Mihemed û zarokên wî qederê sê salan li wê derê man. Mihemed rojekê bala xwe da û dît ko zarokên wî di nav hev de bi zimanekî xerîb xeber didin. Mêrik zarokên xwe hilanîn û hate bajêr. Li zarokan hûr bûn û dîtî ko zarok hîni zimanê çivîkên dehlê bûne û pê xeber didin û wextê tiştêkî dirêj dixwazin bibêjin, mîna wan çivîkan dixwînin.

YANZDEH KÎLO SÊV: Di Florîdê de, bajarekî Emêrikayê, li ber daîra ko tê de eskerên behrî dinivîsandin, zarokekî hûr û bê dest û lep sekini bû. Yekî şermok; qey ne diwêrî bikeve hundir. Dawiyê da xwe û ket hafa çawişê ko esker dinivîsandin.

Çawiş gava çav pê kir, jê pirsî: Te xêr e, xortê qenc, li hêre çî îşê te ye?

Xort: Ez dixwazim bibim deryavan

Çawiş: Tu çend salî yî?

Xort: Hevdeh salî

Çawiş: Te beriya niho jî mîraceut kiri bû?

Xort: Belê, lê hingê gotine min ko wezna min yanzdeh kîlo kêm e.

Çawiş: Û niho?

Xort: Niho min ew yanzdeh kîlo temam kirine

Çawiş: Hingê baş e, em dikarin te qebûl bikin; lê dîktor ne li hire ye, divêt tu sibe werî.

Xort berê xwe da derî, bi gavine giran jê derket û di liwanê de sekini. Çawişê ko bi çavên xwe da bû pey, deng lê kir û jê pirsî: Heke tiştêkî din jî heye bêje...

Xort hinekî sekini û got «Ma ez hero dikarim yanzdeh kîlo sêv bixwim» û terka daîrê da.

ÎŞÛ MÎZANIYÊ: Fridrixê mezin, qralê Prûsyayê dikir ne dikir bodca hikûmeta wî pêk ne dihat; yanî mesref jî hatinan dardiketin.

Qral rabû giregir û eqilmendên welêt ezimandin taştêkê û gava li ber masa xwarinê rûniştin mesele gote wan. Qral digot: Ma çawan dibe, me wêrgû bi gilekî zêde kirine; digel vê hindê hatin tu caran nagehin mesrefê.

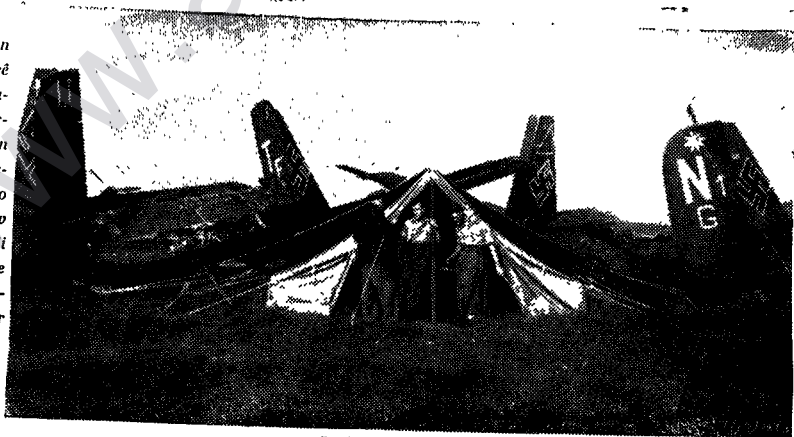
Heryek bi awakî li meselê hûr dibû û rayek êskere dikir. Lê dilê qral li wan gotinan rûnedinişt.

Dinya Havîn bû; li ber mêvanan, di nav piyanina de qeşa hebû. Li dawiya sifrê jî kalek rûniştî bû. Ew kal rabû perçak qeşa kir destê xwe û ew da cîranê xwe û jê re got ko wê qeşayê bigehîne qral. Haziran qeşa destê kirin heta ko ew gihandin qral.

Qeşa bi qasî gwîzekê bû, lê hetanî ko giha destê qral bû bû hinde bindeqekê. Qral bi wî awayî zanî îş çî ye.

XEBERGUHÊZ

Ji bergehên qada şerê Îtalyayê. Bala firvanine ordiwa heştan balafrine elemani yên ko li rex hev xistine erdê ji xwe re kirine talde û çadîra xwe li ber vegirtine.

JINËN ESKER

Herwekî xwendevanên me dizanin jin di vî şerî de gelek afrkariya şerevaniyan dikin û xizmetine eskerî dibînin. Gelek caran jin wezîfene nîzingî xeta êgir jî li ser xwe digirin. Jinên ûris di şerê çetan de rast bi rast dibin çete û bera

elemanan didin.

Vê paşiyê wextê sondxwarî daketin beja Fransê di nav kuştîyên elemanan de kezîzereke bîst û şeş-salî dîtin. Keçik di rîtba bînbaşî de bû û li ber destên wê tabûrek piyade hebû. Li gora ko hêsrân gotiye keçik di mêraniyê de ji gelekî mêran derdiket.

Lê hêj yekfnekine eskerî jî jinan bihevketî ne hatine dîtin.

Li gora kovareke emêrikanî li wextê berê, yekînekeke welê di nav reşikên Efrîqa navîn de peyda bûye.

Fransîzan di Efrîqa navîn de mistemlikeyek heyê; jê re Dahomî dibêjin. Di sala 1894 an de fransîzan avêti bû ser wî

REYA TAZE

*Ew perdeya reş-tarî,
Ko ji şevên reş diyarî,
Min.....*

*ji rûyê xwe kişand..
li ber çavê xwe çirand..
û avêt.....*

*Avêt paş sed çiyayî..
Nava hezar deryayî..*

*Min, gemara guhê xwe bi zemzemeke nuh şuşt;
Û mîqrobên canê xwe bi dermanekî nuh kuşt!..*

..

*Ew zingara di mejî,
Ko mejyê min dimijî*

Min.....

*bi kêrê xeritand..
û bi agir şewitand..
û paqij kir....*

*Paqij kir jê serê xwe
Min avêt ji derê xwe*

*Bi çavekî bê perde, bi guheki bê gemar;
Didim ser rêke taze, bi mejikî bê zingar!..*

..

*Ew kufîka tifêltî,
ko di dil da diçêrî,*

Min.....

*ji kokê de rakir..
hêlîna wê xera kir..
û belav kir...*

*Li rojên derbas bûyî, li rastiyên kevnare;
li hevalên ne hemrah, cara paşîn selav kir.*

..

*Min ew pelên rizyayî, ji deftera xwe çirand,
Di rûpelekî nû de, ayetên taze civand.*

..

Êdî.....

*bi dîtina xwe,
û bi bihtîstîna xwe..
Bi vîna xwe û bi mejî
bi rêve-çûna xwe jî*

*Ez bûm insanekî nû, pîrestêşê olek nû,
Û di bajarê dil de min ava kir holek nû..*

Şam: 25-5-944

QEDRÎ-CAN

ZOZAN

Zozana bi roj û reng,
Çar-goşe çemin bi xeng.
Bilbila reşbelek gori te
Erzê xav M'ku e bendehê te;
Rez û bax xemilan Wan.

Kurdîstana bi mam û xal
Gorîstana bi bav û kal
Pepûka gewr ser lê xwan
Gelî û dol deng jê vedan
Rez û bax xemilan Wan....

Tu nizani çî ezab im, çî sebat
Çen helame ji bo axa welat
Wanparêş im, bendehê ew zilmedes,
Wan; tu çî dikey, ey bêkes
Rez û bax xemilan Wan..

Ax û nalinka ji bo te her dikêşim
Stran û memiyani ber xwe dibêjim.
Çeşme bû royar bi rondikêr sûr.
Dilperiti, ez nêzing im, lê tu dîr
Rez û bax xemilan Wan....

Wan tu bîna min î, di her dem
Dar û bax, bi dor te bir dikem
Mûjelan tê, mîna ew dar û bax e;
Brû, Sêber li te hişar û sax e.
Rez û bax xemilan Wan...

Ey brû, çend tu reş e supêr î
Te ku e tu ketî di nêv gêrî
Tehîna bîra me ew dikator
Girtî ye heq her dem bi zikazor
Rez û bax xemilan Wan....

Kuro Jandar betal ke tu hûzin
Evan hevalan, heqî nakujin
Zango, de bêje wext ne bor ben
Bi tifaqê yek bi deng hon biken
Rez û bax xemilan Wan....

Qenc û kanc, dê we binin
Gola bi civeiva ew bizîn
Şûn-bav û pir em dê bibinin
Mîraza kurd û jandar ez dê bihtînim,
Rez û bax xemilan Wan....

JANDAR MÎRZANGO

ÇORÇIL Û Eyzenhawer

Eniya didowan vebû, lingên eslîtin hevalbendan di beja Fransayê de erd girt. Bi vê hêncetê navên du mirovên mezin di hemî dinyayê ae lêle gotin: Çorçil, Eyzenhawer.

Eyzenhawer serfermandarê leşkerên hevalbendan e. Çorçil, serkewezirê Ingilîstanê ye. Çorçil ew çûlamê hêja ye ko wextê Ingilîterê bi tena xwe şerê elemanan dikir û di gelckê deran de dişkest her û her di got. Emê elemanan bîşkênînin û emê wan rojekê bê qeyd û şert testîm bigirin.

Welê dixuye ko ew roj êdi ne dîr e.

welatî. Melik Nehrîn, mezinê welêt, dest biri bû xwe û li ber xwe dida. Di bin emrê melik de firqeyek esker hebû, xwerû jin. Tu mêr di wê firqê de peyda ne dibû.

Ew firqê di sala 1792an de hati bû danîn û ji eskerên wê firqê re jinên melik digotin. Di wê salê de melik Nehrîn şerê melikekî cîran dikir. Cih li melik teng bû bû; diviya bû xwe bide paş. Lê ne dixwest ko dijmin pê bihese. Melik rabû li ser xeta şer bi çekine bêkêr çend jin hiştin da ko dijmin bilehiwînin; hetanî ko eskerên melik bikevin şargehîne nû.

Pişta ko eskerên Nehrîn kişyan dijmin dirêjî kir. Eskerên jin li şûna ko mîdekî dijmin bilehiwînin û paşê xwe bidin paş; ji dil li ber xwe dan û dijmin şkênandin.

Li ser vê miwefeqiyetê melik Nehrîn di ordiwa xwe de firqeyek eskerên jin saz kir. Eskerên wê firqê ji keçên ko ji mala xwe hati bûn bi der kirin, ji jinên ko ji mêrên xwe hati bûn berdan dihate pê. Ev jinên ha piştî ko dibûn esker nema dizewicîn. Ji lewre ji wan re «jinên melik» digotin.

SILÊMANÊ FERHO

FRENGÎ

Û KRISTOF KOLOMB

Herwekî nas e, frengî (sifî-
lîs) jî dînya nû (Em'rike) hati-
ye dînya kevin (Ewrope, Asye,
Efrîqe).

Belê Kristof Kolomb wextê
jî dînya kevin re dînyake nû
diyari kir pê re nexweşike
xedar jî, jê re anî.

Di sala 1492an de gemiyên
Kolomb jî peravên Ewropê
rabû bûn û berê xwe da bûn
roavê. Piştî çend mehan gemî
gihastî bûn peravên beja nû.
Xelk derketî bûn pêşiya wan
mîrovên ko jî dînyake din
dihatin. Yê ko hati bûn pê-
gîya peyayên Kolombos bi tenê
mêr bûn. Wan mêran jinên
xwe di koxikên xwe de veşartî
hiştî bûn û ew şanî mêvanên
xwe ne da bûn.

Mêvanên ewropayî jê re
tevdîr ditin û dizika nîzingî
wan jinan bûn. Lê deryavanên
Kolombos jî wan jinan nexwe-
şike xedar vegirti bûn. Nexwe-
şiya ko tro jê re frengî dibêjin.

Hin deryavanên Kristof
Kolomb li erdê nû ma bûn; ên
mayî vegeriya bûn Spanyayê,
bi şan û şerefeke mezin.

Xelkê Spanyayê ew qehre-
man dikirin ser piştî xwe, ew
di kûcan de digêrandin û zefe-
ra wan şahînet dikirin. Jinên
Spanyayê, wek jinên erdê nû
xwe jî van deryavanan vene-
dişartin. Ji bervajî ve ew bi
xwe li wan dergeriyan, nîzingî
wan dibûn û mikafata zefera
wan jî goştê canê xwe didan.
Ma jina rastîn jî mêrê qehre-
man bêtir jî kê dikare hez
bike?.....

Lê gelek ne bori jinên
spenyolî ên merd û nanda bi
nexweşiya erdê nû ketin. Belê
wextê ko mîrovê dînya kevin
pê li dînya nû dikir, nexweşiya
dînya nû jî pê li erdê dînya

BÊZAR BÛM

Bêzarbûm le dro û deleseş ew pyawaney ke xoyan be serkirde dezanin, be nawi nişti-manperweri û gufl û goşî in hezaran des-xero deken, le pênav berjewendi xoyam be hezaran nemam le naw deben, be hoy em û emewe xoyan, xoyan pêdegeyênin û encamişyan bo komel wekû nebûn be waye.

Bêzarbûm lewaney zor qise deken û biçyan le bara niye û reşmeş lew kesane deşrin ke deyanewê xizemetî komel biken.

Bêzarbûm lew kesaney ke tozêk lapoy zanistiyan ber çaw kewitwe, xoyan be zana dezanin ca rêga le hemû ştek deşrin goya le dinya agadarin.

Bêzarbûm lewaney ke xelik gunahbar deken be şitî xirap, keçî xoyan xawenî ew xirapanen.

Bêzarbûm lew komeley ke rêgeş pêş kewtin û serkewtin deşrin. Ca bo ewey yêkik le navîyan dernekewê û be paki nawi bilaw nebêlwe hezar pîropogandey le lek deken.

Bêzarbûm lew kesaney her roje rengêkyan

heye û le her şiwênêka be rengêk xoyan denwênin her wiha le her encomenêkişda nawêk le xoyan denên.

Bêzar bûm le waney baweryan be—dest le kilawî xot bigrew ba neyba—heye ke debê piyaw bo ewey biji waz le hemû şeref û rêz û pakt bêne.

Bêzar bûm çünke çawim be gelê kes kewt daway serbestû pakû kar giştî deken belam xoyanin napak we xoyanin duşmîni serbestiw rastî we her xoyanîşin le pêşey niyaweti bê beşin.

Bêzarbûm lew kesaney xoyan be genc dezanin û hiç ferêkiyan be ser gêtgewe da niye, zûrna bo ew kesane lê deden ke xonî xizm û kes û birakanyan demjin be xoyşyan nazarin.

Bêzarbûm le hemû ştek cige le negorant rastî nebê, em rastiyaye ke:

Kelk bide be komelit, bixone, fêrî xelk bike,

Rastû ser rast be, diro le gel xelk meke,

Pak be pisti le işda meke,

Dilit xawên bê ewi bo xot dewê bo hawrêka-

[nişit,

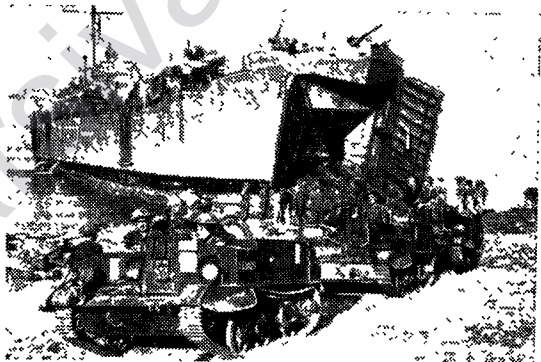
To wa, minîş wa, ewanîş wa debin.

BEKIR OMER YEHYA

Kevin dikir, diket paşila jinên spanyolî û jê li wê dinyayê belav dibû.

Di sala 1945an de ji Spanyayê pêve ew nexweşî di bajarê italyanî Napoliyê de ji peyda bû. Hin qehremanên hemla Kristof Kolomb daketi bûn wî bajarî. Hingê jê re nexweşiya spenyolî digotin.

Piştî du salan nexweşiya spenyolî gihaste Parisê û jê li dinya alemê belav bû, û navê frengiyê lê kirin. Di sala 1530î de jê re «sifilis» gotin. Lê dermanê wê anca di sala 1905an de hate peyda kirin.

Vaporeke barkêş tmobiline zirehpûş dadixe beja İtalyayê

Welê dixuye ko ne bi tenê derjavan lê Kristof Kolomb bi xwe ji bi wê nexweşiyê keti bû.

Di sala 1494an de wextê ko Kristof Kolomb ji bo cara didowan diçû dinya nû, bi rê ve, gelek caran bi tayê diket, wê take tifoyê. Lê piştî wê texmîn kirin ko ew tayine

frengiyê bûn. Di sefera xwe a sîseyan de Kolombos gelek ji ber wê nexweşiyê êşîha bû. Nexweşiyê avêti bû mejiyê wî, nexweş ji persnan dişlexilî. Kristof kete hepsê jî.

Wextê hinek çêbû; dîsan çû seferê; lê wê carê falûce bû û welê veşeriya mal û emirê

Xwedê kir.

Dinya ko ewî keşif kiri bû li şûna ko bi navê wî bi nav bikin rabûn ew nisbet bi navê yekî təcîr, bi navê Emêrîko ve kirin û navê dinya nû bû Emêrîke, li şûna ko, bibe Kolombe.

SMÂNÊ SERHEDÎ

KÛSÎ Û ROVÎ

Li gora ko teba hemenbâz in û timi hevûdû dibinin; carekê kûsî û roviyek bûn destbrakên hev. Kûsî ji rovi pirsî, çend fenên te hene.

Rovî got: Hezar rip û xap û fenên min hene; lê kûsî çend fenên te hene?

Kûsî got: Sê fenên min hene û bes.

Rovî got: Qenc e, emê hevaltiya hev û nêçirê bikin.

Bi vê peymamê her du çûn benda rezeki, da ko dakevin nav rez û tiri bixwin. Lê sêncê rez bilind û neqeb tê tune bûn. Li dorê çûn û hatin. Kuneke kûr û kaş dîtîn. Ji ber ko kêsa kûsî li cihê kaş nayê, dora rovi bû. Gava rovi ket nivê kunê dav pê ve teqiya û kete lingê rovi.

Kûsî got: Mamê rovi çi bi te hat, te digot hezar fenên min hene, ka fenên te?

Rovî got: Bi şingîna davê fen ji bîra min çûn. Ez ketim bextê te, brakê kûsî tu ji min re dermanekî peyda bike.

Kûsî got: Rovi, tu xwe bavêje mirinê. Gava xwedî hat wê bêje, weyla mîratê, tu çawa miror bûyî? Ewê te ji davê derxê û çeng bike dera ha. Tu rabe û baz de.

Herwekî kûsî got, rovi welê kir û xelas bû.

Çend şev borin; disa gotin, xwediyê rez nema davê li wir dixê û çûn devê wê kunê. Disa rovi xwe rada qulê û dav pê ve teqiya.

Kûsî got: Rovi te digot, ez xwediyê hezar fenî me, bi fenekî tenê xwe ji davê derxe.

Rovî got: Bawer be, benga li min teng tê, tu fen nayêne bîra min. Ez ketim bextê te.

Kûsî got: Îcar mirin fêde nake; lê tişteki din heye. Di gund de roviyê mala axê heye. Sibê gava xwedî hat, hema

tu bike kûzte kûzt û dêla xwe bihejîne û serê xwe bêxe nav her du jenûyên wî. Ewê bêje qey roviyê axê ye. Ji tirsan wê zû lingê te derxê û te bike himbêza xwe û bine derê rez û berde, bêî ko axa zanî be û wî talan bike.

Rovî pendên kûsî di guhê xwe de bi cî kirin û sibê wextê xwedî hat, çawa kûsî gotî bû, welê kir û xelas bû.

Pişti çend şevan disa çûn dora rez, îcar qulek di bin diwêr de, dewsa ava Zivistanê dîtîn. Vêca dora kûsî hat. Kûsî hat û derbasî nivî bû. Bi her du ligan ve kete davê û got: Mamê rovi ketim bextê te, zarokên min hûr in; tu min kuta kî.

Rovî got: Heke ji min batana, minê xwe xelas kirana.

Êdî dav teqiya bû, rovi bêtirs pê li piştê kûsî kir û çû nav rez.

Kûsî got: Mamê rovi ji min re ji tiri bine.

Rovî got: Emrê te hema îşev e, tu çi ji tiri bikî?

Rovî tîr tiri xwar, ba kûsî kir û got ê: Kûsî, cihê çêliyên xwe ji min re bêje, belkî ez wan biparêzim.

Kûsî zani ko dilê rovi heye here çêliyên wî bixwe. Kûsî gote rovi: Were ezê cihê çêliyên xwe goyê te de bibêjim.

Gava rovi goyê xwe anî ber devê kûsî, hişk dev li goyê rovi kir û serê xwe kişande qalîk. Rovi kir û ne kir çare tune; heya li wan bû sibe.

Mêrik hat. Çi bibine. Goyê rovi di devê kûsî û kûsî di davê de ye. Hema giha rovi, ew serjê-kir; kûsî ji davê derxist û hera bin mewa da û got:

— Weyla kûsiyê pehin, mala te ava; te ji min re ev rovi girt, rez rezê te ye, hema bixwe.

H. HIŞYAR

BALAFIR

di bombavêjêke britanî de

Di 11ê Galanê de emê siwarî balafirê bibiwan. Ji mêj ve min dixwest, ez ji wek certlekî bi hewa kevîm û ji jor de temaşa dinya gewrik bikim. Lê heta niho tu firsend ne ketî bû destên min.

Zabilê çapê ê britanî kulnêr Marsak (Wing Commander Marsack) ev daxwaza min bi cih anî. Min jê gelek minet e.

Bi hênceta heşt balafirên ko Sûriyê ji ordîwa Brîtanya mezin re kirî bûn kulnêr Marsak rojnamevanên Şamê ezinamdi bûn taştêkê. Emê jê biçiwana Mezê û li bombavêjêkê siwar biwana.

Kulnêr Marsak û-miawîne wi keplên Prîngil (Captain Pringle) di salonên Orya-Palasê de mêvanên xwe bi gotînine xweş û bi rûne bi ken dihawandin.

Mêvan, yanî rojnamevan, hin bi hin û pey hev dihatin. Bivê nevē şexalî li ser balafir û li ser siwarbûna wê bû. Hînan digot; emrê me çûye pênçihî, ji niho û pê de ev tefrîbe ji me re ne gerek e. Hinên din kêfa xwe jê re tanî. Kulnêl Marsak li min dinihêrt û bi ken digot; ez dizanim tiwê herhal siwar bibî. Westê min jê dipirşî, tu ji kû dizanî? Digote min, ma tu ne kund î?... Xebera wî bû.

Piştî taştê em li timoblan siwar bûn û gihastin balafirgeha Mezê. Bombavêjêke kevnare, wek hêştirgayekî, ji piyan sekînî bû û di bin tirêjên tavê de qey kayîna xwe tanî. Xwedê dizane vê mekîna ha di vî şerî de çi teq û req dîtine, çend caran ji mirinê xelas bûye?... Lê n'ho, piştî wan biserhatiyan, wek zabîtek, teqawîf yê ko di defterxanan de rûniştî, ji serevaniyê ketî, peyayîne wek me yên ko bi hîna barûtê û teqîna top û tifşan ji bîr kirîne an yekcar ne dît û ne bihîstîne, hildigire û di ser erdine ko jê bera wê nadin re digerinê.

Ez di van texmînan de bûn ko kulnêr digel heft peyayên din navê min jî xwend. Ez ber pê çûm û em li balafirê siwar bûn. Derî pihê li me girtin.

Di her aliyên balafirê de rûniştêkin hebûn. Çare-çar em li wan rûniştin û balafir hêdî hêdî bi rê ket. Gava mirov di penceran re li derve dinihêrt, digot qey li heywanekî ling-dilind, li hêştirekî siwar bûye. Lê gelek

ne borî hêştirê me lez da xwe û ji hespekî kîhêl jî derket, bû qertelek.

Qertela me hêz da xwe. Westê me di penceran re nihêrt, ji nîsîlekêve me dît ko em jî erdê bi dûr ketîne. Qertela me bi firê ketî bû û berê xwe da bû ezmên.

Êdî lingên me jî erdê bû bûn; em difiryan. Westê em bi firê ketin du tişt hatine bîra min! Xwedê û Seyda Cegerxwîn.

Belê, berî her tiştî Xwedê hate bîr min. Tu mezheb û diyaneta cihanê ne gotiye Xwedê li kû ye. Digel vê hindê perestî, karên hemî dîn û mezheban gava Xwedê tinin bîra xwe û jê re diayê dikin; berê xwe di dîn ezmanan û destên xwe lê vedikin. Lê heta niho tukesî ew, ne di ezmanan, ne jî di cihine din de peyda kirine. Ji ber ko cih û mala Xwedê nîne, ew bê şikil û qalûb e; di her derê de hazir e; bi eserên xwe, xwe dide zanin û nas kirin. Ji lewre min jî çavên xwe jî ezmanan vegerande wîjdana bîrbiriya xwe.

Belê Cegerxwîn jî hate bîra min û min dil kir ko ew jî bi min re biwa û ji balafirê temaşa dinyayê bikira. Cegerxwîn heyanêke balafirê ye. Yên ko şîhrên wî dixwînin dizanin ko Cegerxwîn çav li mîletê xwe ê paşvemayî didêre, û hema qala balafirê dike. Tu dibêjt qey dil dike mîletê xwe lê siwar bike û di saetekê de dûrahiya meh û salan bi şûn de bihêle û wî bigihîne rêza mîletên peyvekî, rêza mîletên ko di ezmanan de difîrin û Seyda dibêje:

Ey sêxtêyê bê nav û deng,

Dijmî li ser balafir e.

Ev lêşker û top û tifşeng,

Seyda ew e, ê mahir e.

MIRIYÊ

KO PASVANÊ XWE KUŞTIYE

DI POJNAMEYÊN MISIRÊ DE, HATIYE XWENDIN

Di xestexaneke Qahirê de nexweşek hebû; gelek caran dilê wî diborî û qedereki bêhiş di- ma. Diktoron derman didan-ê, derzi li wî dixis- tin û hişê wî dihate serî. Şevêkê, nexweş dîsan hişkeliyê ketî, kirin ne kirin, hişê wî lê vene- geriya. Lê hûr bûn, mêrik mirî bû. Emir dan nexweşnêran ko wî bibin oda cemidî da ko şibe

bête teşrih kirin (1).

Nexweşnêran piştî ko mirî ji cilan kirin, birin oda cemidî û xistin nav miriyan. Piştî mîdeki pasvanê li ber deriyê oda cemidî deng- in bihistin. Pasvan derî vekir û li hundir nihêrt, çi bibinî; yek ji miriyan rabûye ser xwe û qesta derî diki. Tirseke welê giha pas- vanî ko zmanê wî nema geriya Pasvan digot yek ji miriyan şeytanqûntî bûye û qesta wî diki. Herçî miriyê ko rabû bû ser xwe û rih pê ketî bû, wextê xwe di nav miriyan de dîtî bû

ew bi xwe jî tirsî bû û dikir ji nav miriyan derkeve û xwe bigehine zindiyên.

Pasvan ji ber mirîki baz dida. Mirî ji jî irsa meriyên din dida ber qiran û diket pey pasvan. Qerebalixek di xes- texanê de çêbû bû. Memûrên xestexanê xwe digihandin mirî û pasvan.

Mesele eşkere bû bû, nexweşê ko hergav dilê wî diborî wê şevê jî bi dilborînê ketî bû. Lê wextê ew birin oda cemidî bi testira sermayê hişê wî hati bû serî û gava xwe di nav miriyan de dîtî bû tirsîya bû û dikir ko ji nav wan der- keve. Herçî pasvanê ko nizanî bû îş çî ye, bawer kiri bû ko miriyek şeytanqûntî bûye û ji ber baz da bû.

Nexweş vegeriya qerûşa xwe; lê herçî pasvanê ko jî tirsan zirava wî qetiha bû piştî bist û çar saetan emirê Xwedê kir.

XELÎLÊ GENCO

(1) Nemaze di welatên germ de miriyên ko hêj mîdeki di xestexanê de de bînin, dikin odeke bi qeşa an elektrîkê sarkirî da ko bihin bi wan nekeve.

Ji qada şerê Hindîstanê. Tersîdgaheke brîtanî.

Belê hemî şîhrên Cegerxwîn yên ko tê de pîrsa balafirê heye dihatin bîra min û min ew jî ker ve dixwendin.

Ji nişkekê ve min dît, em nîzingî reşahiye dibûn. Min li derve nihêrt, no reşahî nîzingî me bû bû. Em di ser çiyayê Qesyûnê re difriyan. Bê hemlê min welat; çiyayên welêt hatin bîra min. Ma çî dibû, balafirvan şaş

biwa, berê balafirê bidaya bakur û ez bigihan- dama Kurdistanê.

Ma kengê?... Ew balafirvanê ko gelek caran di ser bajarine çira-ve mirandî re friyaye û tê de armanca xwe dftiye û li wê xistiye; kengê şas dibû..... Em vegeriya bûn Mezê.

XWEDIYÊ RONAHIYÊ

SERBESTÎ

bo çi hemî kes hej serbestiyê diken?

Serbestî êkemin ronahî ye ko welatî ron diket. Êkemin stêr e li esmanê jîyanê geş diket. Êkemin dar e ko li jêr sîbera wê gel (milet) pal didet. Êkemin gencê welatî ye ko stowê neyaran dixillnît û şkênit.

Jiyar ew jiyar e ya bi serbestî hemî kes heş serbestiyê biken. Belê serbestî ne diyariyek e Xudê dîdele gelê nivîstî û bi xew. Gel divêt li dûv serbestiyê bigeryêt, serbestî li dûv wî nageryêt. «Têni li dûv avê digeryêt».

Serbestiyê xûn-rêtin û gorikirina mal û cana bo divêt «Heta zehmetê ne binî lezetê na. binî». Gelekêt heyin tam û lezet û xoşî û fat-dê serbestiyê nîzanin. Nîzanin ko gelê serbest weko maleke mezin e, çû fesad û xayîn û bi-yani tê da nîne. Kurê malê e mestir û têgehîştîr rêberê malêye ko qral e. Evêt dt ji hemî xûşk û biraê wî ne û her êk li dûv zîrektî û têgehîştina xwe şolektî malê dadiket. Ji miwezeftî heta rênçberî hemî dê riha xwe gorê êk û du ken û heçiya pê xoş bibin qiralê wa dê wê bo ket.

Gelê serbest dê bi ezman û tîpên xwe xûnin; hemî kes dê fêl binê. Çînkî bi sanahî ev fêlbûna nivîstina ezmanê xwe ji hemî kes dizanin, miratê bab û bapîrên xwe ê giranbaha berze naken ko ew ezman û tîp in. Gelê serbest dê behsê bab û bapîr û mîrçak û biwêjê (şair) xwe ket û xûnît. Dê bibin sîbera ala êkî bin ko wergirtîye ji bab û bapîran e.

Hukmeta serbest dê kanê welatê xwe întederê ew û gelê xwe dê pê hejî bin. Hukmeta mirovî dê bo mirovî gelek debistana û xestê û rêka vekel. Dê biraê mirovî ko hakimê mirovî hikim ket û dê bi ezmanê mirovî ligel mirovî axivît. Hukmeta serbest dê xwe westnît bo xoşkirina halê colyar û rênçberê xwe.

Gelê jin û xoşî bivên di dinyayê da divêt serbestiya welatê wî bibît. Paşî eva dt bi xwe dê bin. Çînkî jîna di welatî nesarbest da ne çu jin e. Mana jinê ne saxî û mal û eyal e.

WEKILÊ

kovara me li Iraqê

Wekilê kovara me û herçî neşriyatên kitêbxana Hawarê, ji bo Iraqê Mirza Mihemed Ernmeşani ye; di îdadiya Mûsilê de mamostayê kîmyayê.

Em ji xwendevanên xwe yê Iraqê hêvî dikin ji bo her tiştê ko bi neşriyatên me elaqedar e bila miraceetî Mr. Ermeşani bikin.

AGAHADRI

Em ji xwendevanên xwe hêvî dikin adrêsa xwediyê kovarê bi tenê bi awayê jêrin binivistnîn da ko kaxezên wan zû bigehin destên xwedî.

جلادت عالي بدرخان

مهاجرین — دمشق الشام

Mana jinê jiyara li nav welatê xwe ê serbest e; ne qetandina bi çavsortî ye li bin tep û mistê xelkî.

Ma jiyar e, jiyara xulamê bi jin û eyal li nav maleke mezin? Ma weko xulam bizanît ew mal û selteneîta axayê wî ya wî ye û bi xurtiyê jêstandî, ferz e bi dûv jîna bi xulametî û jin û eyalê bigeryêt. Yan birênite reyêke ko malê xwe ji axayê xwe bistnît û paşî li dûv mal û eyala bigeryêt.

Gelî mîletê nesarbest, gell Kurdan eger hewe ji serbestî bivê harikariya hevalbendan biken bo şkandina nazîyan; neyarê hemî kes, neyarê serbestiyê. Hon bi xwe dê serbestiyê binîn. Çînkî hevalbend dîmokratî ne û dîmokratî zîlm û îstîmar û rezaletê qebûl naket. Ev mebdêki nazi ye; ne î dîmokratî ye û heçweko bit velîvna mirovî jî pê divêl. Çînkî hevalbend nabêjine mirovî divê ila tu sebest bî.

DILKULÊ DOSKÎ

Kiriyariya Ronahiyê

Ji bo Sûriyê 10 lireyên sûrî — Ji bo welatên din lirekî ingilîzî û niv

Xwedî û gerîndeyê berpirsiyar : Celadet Ali Bedir-Xan. Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Djeladet Aali Bedir-Khan. Damas—Syrie